

บทบาทของสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าและผลกระทบจากการ
เปิดเขตการค้าเสรีระหว่างไทยและกลุ่มประเทศ GCC¹
(The Role of Trade Facilitation and The Quantitative Assessment of Free
Trade Agreement between Thailand and GCC)

กรกรณ์ย์ ชีวะตระกูลพงษ์²
สมประวิณ มั่นประเสริฐ³

Abstract

This study considers trade facilitation in GCC and the possible welfare gains from trade agreement with GCC countries, comparing between the cases when there is an improvement in trade facilitation, and when there is no such improvement.

The problems regarding trade facilitation in GCC consist of the complexity of custom procedures, mainly from the process of legalizing export documents, the differences of GCC food standards from any other international standards, and the trade agency law and state enterprises that bring about monopoly.

A quantitative evaluation of impacts from the FTA and trade facilitation improvement with the GCC countries will be conducted by the Global Trade Analysis Project (GTAP) model, augmented by both direct and indirect costs of trading transaction. The simulation results indicate that tariff reduction scheme by itself provides only limited gains to Thailand.

¹ งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

² อาจารย์ ดร. กรกรณ์ย์ ชีวะตระกูลพงษ์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 02 2186264-5 E-mail: kornkarun.k@chula.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมประวิณ มั่นประเสริฐ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 02 2186264-5 E-mail: somprawin.m@chula.ac.th

Benefits from the FTA will be more extensive if trade facilitation improvements are done well along with the tariff reduction. The marginal effects from the trade facilitation improvement proved to be significant.

The study also shows that priority groups on the list for tariff reduction should be placed on automobile and food sectors. These groups of product will play the most significant role on the Thai economy from the FTA with GCC. Moreover, improvement in trade facilitation that incurs direct cost should be focused on jewelry sector; while problems in exported food products related to the indirect cost which mainly induced by time constraints.

Keyword : Trade Facilitation, Free Trade Agreement, Middle East countries, Trade Negotiation, Logistics

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการการค้าระหว่างประเทศกับกลุ่มประเทศ GCC จากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า รวมถึงทำการศึกษาผลได้ที่จะเกิดจากการทำข้อตกลงการค้าเสรี โดยเปรียบเทียบระหว่างกรณีที่มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า และกรณีที่ไม่มีการปรับปรุง

ปัญหาที่เกิดจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าในกลุ่มประเทศ GCC ที่สำคัญจะประกอบด้วย พิธีการศุลกากรที่มีความซับซ้อนและใช้เวลานานจากการขอรับรองเอกสารมาตรฐานสินค้าโดยเฉพาะในส่วน of สินค้าอาหารที่แตกต่างไปจากมาตรฐานสากลทั่วไป กฎหมายตัวแทนทางการค้า และการดำเนินธุรกิจโดยรัฐที่ก่อให้เกิดภาวะการณ์ผูกขาดตลาดในกลุ่มประเทศ GCC

ในส่วนของการประเมินผลประโยชน์จากการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีและการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้ากับกลุ่มประเทศ GCC ในเชิงปริมาณจะถูกจัดทำด้วยแบบจำลองการค้าโลก GTAP โดยจะพิจารณาถึงปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งที่เป็นต้นทุนทางตรงและต้นทุนทางอ้อม ผลการศึกษาในเชิงปริมาณชี้ให้เห็นว่า การเปิดเสรีทางการค้าโดยการลดภาษีนำเข้าเพียงอย่างเดียวระหว่างประเทศไทยและกลุ่มประเทศตะวันออกกลางจะทำให้

การเติบโตทางการค้าระหว่างกลุ่มประเทศทั้งสองเกิดขึ้นได้ไม่มากนักเมื่อเทียบกับการจัดให้มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกควบคู่ไปด้วย ประเทศไทยจะสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้าได้มากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

หากพิจารณาถึงลำดับความสำคัญระหว่างกลุ่มสินค้าที่ควรมีการเจรจาปรับลดภาษีนำเข้าพบว่า การเปิดเสรีทางการค้าของกลุ่มประเทศตะวันออกกลางกับกลุ่มสินค้านานาชาติ และอาหารของประเทศไทยจะมีผลดีต่อระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทยมากที่สุด ในขณะที่การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นต้นทุนทางตรงควรให้ความสำคัญกับสินค้าในกลุ่มอัญมณี และปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกทางอ้อมส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นจะพบในสินค้ากลุ่มอาหาร

คำสำคัญ : สิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า เขตการค้าเสรี กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง
การเจรจาการค้าโลจิสติกส์

1. ความสำคัญของปัญหา

กลุ่มประเทศ Gulf Co-operation Council (GCC) เป็นกลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมันในตะวันออกกลาง ซึ่งประกอบไปด้วยบาห์เรน คูเวต โอมาน กาตาร์ ซาอุดีอาระเบีย และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ซึ่งกลุ่มประเทศนี้มีศักยภาพทางการค้าสูง เนื่องจากมีฐานเศรษฐกิจที่ใหญ่และมั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจมหภาค กล่าวคือมีมูลค่า GDP ประมาณ 8.8 แสนล้านเหรียญสหรัฐในปี 2008 และมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจถึงร้อยละ 6.1 ในปีเดียวกันกับปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงินที่ส่งผลกระทบไปทั่วโลก อีกทั้งประเทศในกลุ่ม GCC ยังจัดได้ว่าเป็นประเทศที่มีรายได้สูง โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรสูงสุดในกาตาร์และ UAE ที่ระดับ 36,600 และ 34,100 เหรียญสหรัฐ ตามลำดับ และต่ำสุดในประเทศซาอุดีอาระเบียที่ระดับ 16,500 เหรียญสหรัฐ จึงนับได้ว่ากลุ่มประเทศ GCC มีศักยภาพทางเศรษฐกิจและกำลังซื้อในระดับที่สูงมาก

นอกจากนี้ กลุ่มประเทศ GCC ยังมีการกระจุกตัวในการส่งออกเป็นอย่างมาก โดยการผลิตของกลุ่มประเทศนี้จะเน้นที่สินค้าประเภทน้ำมันและพลังงานเป็นหลัก จากการศึกษาของ Yeats และ Ng (2003) พบว่าสัดส่วนสินค้าส่งออกของกลุ่มประเทศ GCC จะอยู่ที่กลุ่มพลังงานเป็นหลัก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า สินค้าประเภทพลังงานเป็นสินค้าในภาคการผลิตชนิดเดียวที่มีความสำคัญในกลุ่มประเทศ GCC โดยสินค้าในภาคการผลิตอื่น ๆ ที่มีความสำคัญได้แก่ สิ่งทอ

และเครื่องนึ่งห่ม และเคมีภัณฑ์ โดยสัดส่วนการส่งออกสินค้าในกลุ่มพลังงานต่อสินค้าทั้งหมดในกลุ่มประเทศ GCC สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1
สัดส่วนการส่งออกสินค้าในกลุ่มพลังงานต่อสินค้าทั้งหมดของประเทศในกลุ่ม GCC

ประเทศ	2007	2008
บาห์เรน	79.1%	n.a.
คูเวต	94.4%	n.a.
โอมาน	79.7%	77.5%
กาตาร์	89.5%	92.3%
ซาอุดีอาระเบีย	88.1%	n.a.
ยูเออี	49.6%	49.2%

ที่มา: United Nation

ในส่วนของการผลิตของกลุ่มประเทศ GCC จะมีรูปแบบใกล้เคียงกับการส่งออกคือ มีการกระจุกตัวในภาคการผลิตน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งกลุ่มประเทศ GCC ถือเป็นผู้ผลิตน้ำมันและพลังงานรายใหญ่ของโลก โดยมีสำรองน้ำมันรวมกันประมาณร้อยละ 40 ของสำรองน้ำมันที่มีอยู่ทั่วโลก ประเทศซาอุดีอาระเบียถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีการผลิตน้ำมันสูงสุด คือ ประมาณ 8.75 ล้านบาร์เรลต่อวันในปี 2007⁴ และถือได้ว่าเป็นผู้ส่งออกน้ำมันสุทธิอันดับ 1 ของโลก และมีประเทศคูเวตและ UAE ซึ่งถือได้ว่าเป็นหนึ่งในสิบผู้ส่งออกน้ำมันสุทธิมากที่สุดในโลกเช่นกัน ซาอุดีอาระเบียเป็นประเทศที่มีสำรองน้ำมันสูงสุด คือประมาณ 1 ใน 5 ของสำรองน้ำมันที่มีในโลก ในขณะที่กาตาร์เป็นประเทศที่มีสำรองก๊าซธรรมชาติมากเป็นอันดับ 3 ของโลกรองจากรัสเซีย และอิหร่าน มีเพียงบาห์เรนและโอมานเท่านั้นที่มีสำรองน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอยู่น้อย ซึ่งภาคน้ำมันและก๊าซธรรมชาตินั้นมีส่วนทางเศรษฐกิจคิดเป็นร้อยละ 48.1 ของ GDP ของกลุ่มประเทศ GCC โดยประเทศที่มีสัดส่วนของภาคน้ำมันและก๊าซธรรมชาติต่อ

⁴ International Energy Agency (IEA) data

GDP มากที่สุดคือกาตาร์ และตามมาด้วยประเทศคูเวต และซาอุดีอาระเบีย ส่วนประเทศที่มีการกระจายเศรษฐกิจไปยังภาคอื่น ๆ มากที่สุดได้แก่ประเทศบาห์เรนและ UAE โดยบาห์เรนได้พัฒนาตัวเองขึ้นเป็นศูนย์กลางทางการเงินของภูมิภาค และเป็นผู้ผลิตอะลูมิเนียมที่สำคัญ ในขณะที่ UAE จะเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการขนส่งของภูมิภาค โดยตารางที่ 2 จะแสดงสัดส่วนของภาคการผลิตต่าง ๆ ใน GDP ของกลุ่มประเทศ GCC

ตารางที่ 2

สัดส่วนของภาคการผลิตต่าง ๆ ใน GDP ของกลุ่มประเทศ GCC ในปี 2006

ภาคการผลิต	สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวม
เกษตรกรรม	3.1%
ทรัพยากรธรรมชาติ	33.8%
- น้ำมันและก๊าซ	33.6%
- แร่อื่นๆ	0.3%
อุตสาหกรรม	10.9%
บริการและอื่นๆ	52.1%

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลของ IMF

การกระจุกตัวทั้งในภาคการส่งออกและภาคการผลิตของกลุ่มประเทศ GCC ทำให้กลุ่มประเทศนี้มีความต้องการนำเข้าสินค้าในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสทางการค้าระหว่างประเทศให้กับประเทศไทย

อีกทั้งหากพิจารณาการค้าภายในภูมิภาคเดียวกันของกลุ่มประเทศ GCC ยังอยู่ในระดับที่ต่ำอยู่มาก โดยงานศึกษาของ Alkholifey และ Alreshan (2009) ระบุว่าการค้าภายในภูมิภาคเดียวกันของกลุ่มประเทศ GCC ตั้งแต่ปี 2003 เป็นต้นมาอยู่ที่ระดับไม่เกินร้อยละ 10 ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มประเทศ GCC มีโครงสร้างการผลิตที่ใกล้เคียงกันโดยเน้นหนักที่ภาคพลังงานและปิโตรเคมี ในขณะที่ระดับการค้าภายในภูมิภาคเดียวกันของกลุ่มประเทศตะวันออกกลางอยู่ที่ระดับร้อยละ 19.3 ของการค้าของภูมิภาคทั้งหมด ซึ่งยังคงไม่สูงมากนักเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากระดับการเกี่ยวพันกันระหว่างสินค้าในกลุ่มประเทศตะวันออกกลางยังอยู่ในระดับที่ต่ำ กล่าวคือ สินค้าในกลุ่มประเทศตะวันออกกลางมีความใกล้เคียงกัน และแม้ในประเทศที่มีการ

กระจายตัวในภาคการผลิตสูง ก็ยังผลิตสินค้าที่ไม่ได้มีความเกี่ยวเนื่อง (Complementarity) กับสินค้าของกลุ่มประเทศ GCC ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากดัชนีความเกี่ยวเนื่องของสินค้าในงานศึกษาของ Yeats และ Ng (2003) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความเกี่ยวเนื่องระหว่างสินค้าของกลุ่มประเทศ GCC และกลุ่มประเทศตะวันออกกลางจะอยู่ที่ระดับ 5.9 ถึง 25.6 ในขณะที่ระดับความเกี่ยวเนื่องของกลุ่มประเทศอื่น ๆ เช่น สหภาพยุโรป สูงถึง 53.4 หรือของ NAFTA อยู่ที่ระดับ 56.3

นอกจากนี้ กลุ่มประเทศ GCC ยังเป็นภูมิภาคที่มีการรวมตัวทางการค้ากับประเทศอื่น ๆ ในโลกในรูปของข้อตกลงทางการค้าแบบพหุภาคีหรือทวิภาคีน้อยมาก ข้อตกลงทางการค้าเสรีที่สำคัญที่มีกลุ่มประเทศ GCC มีอยู่ได้แก่ Great Arab Free Trade Agreement (GAFTA) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มประเทศอาหรับ 22 ประเทศ และ Gulf Co-operation Council (GCC) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ข้อตกลงทางการค้าที่มีอยู่เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศตะวันออกกลางด้วยกันเอง และข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างกลุ่มประเทศ GCC กับสหภาพยุโรป (2009) EFTA⁵ (2009) สิงคโปร์ (2008) และอินเดีย (2006) ทำให้การแข่งขันในตลาดของกลุ่มประเทศ GCC ยังอยู่ในระดับที่ต่ำอยู่ อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน กลุ่มประเทศ GCC กำลังมีความพยายามที่จะเจรจาทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับหลายประเทศเพิ่มเติม เช่น จีน ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ และออสเตรเลีย

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงศักยภาพในการค้าสูงจากการมีฐานเศรษฐกิจที่มั่นคง การมีกำลังซื้อที่สูง หรือระดับการแข่งขันในตลาดที่ต่ำ ประกอบเข้ากับลักษณะสินค้าที่กลุ่มประเทศ GCC มีความสามารถในการผลิตสูงนั้นมีความแตกต่างจากประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยสินค้าที่กลุ่มประเทศ GCC ต้องการนำเข้าหลายชนิด เป็นสินค้าที่ประเทศไทยมีความสามารถในการผลิตสูงอยู่ ไม่ว่าจะเป็นอาหาร ยานยนต์ อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อัญมณีและเครื่องประดับ เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาในข้างต้น กลุ่มประเทศในตะวันออกกลางจึงนับว่าเป็นคู่ค้าที่ไทยควรจะให้ความสนใจมาก และเป็นโอกาสสำหรับประเทศไทยในการเพิ่มระดับการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนกับกลุ่มประเทศ GCC อีกทั้งในปัจจุบันระดับการค้าของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศ GCC ยังมีไม่มากนัก และมีอัตราการเติบโตไม่สูง เมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศ

⁵ ประกอบด้วยไอซ์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ นอร์เวย์ และสวิตเซอร์แลนด์

ในเอเชียอื่น ๆ ดังแสดงให้เห็นในตารางที่ 3 จึงมีโอกาสนในการขยายตลาดและระดับการค้ากับกลุ่มประเทศ GCC อีกมาก

ตารางที่ 3
สัดส่วนการส่งออกสินค้าจากประเทศไทยไปยังประเทศต่าง ๆ

เขตเศรษฐกิจ	2002	2005	2008
อาเซียน(9)	19.9%	22.0%	22.5%
ญี่ปุ่น	14.6%	13.6%	11.3%
NAFTA	21.7%	16.7%	12.7%
สหภาพยุโรป(27)	15.5%	13.6%	13.2%
จีน	5.2%	8.3%	9.1%
ฮ่องกง	5.4%	5.6%	5.7%
ไต้หวัน	2.9%	2.5%	1.5%
ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์	2.7%	3.3%	4.9%
อินเดีย	0.6%	1.4%	1.9%
GCC	1.9%	2.4%	3.4%
อื่นๆ	9.5%	10.7%	13.8%
รวม	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ซึ่งรัฐบาลในปัจจุบันเองก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของตลาดกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง โดยมีนโยบายด้านการตลาด การค้า และการลงทุนในระยะยาว ที่จัดทำขึ้นในปีค.ศ. 2008 ประการหนึ่งเพื่อขยายฐานการตลาดไปสู่ประเทศใหม่ รวมถึงกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง

อย่างไรก็ตาม นอกจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ภาษา และศาสนา อุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการทำการค้ากับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางคือสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า ประเทศในแถบตะวันออกกลางหลายแห่งมีปัญหาที่เกิดจากความยุ่งยากในพิธีศุลกากร เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับเอกสารที่ต้องการมีจำนวนมากและซ้ำซ้อน การตรวจสอบด้านศุลกากรที่ใช้เวลานาน และอาศัยหลายหน่วยงาน การเก็บค่าธรรมเนียมท่าเรือ และการ

ขนส่งอื่นๆ ในอัตราที่สูงกว่าปกติ ซึ่งเพิ่มต้นทุนและระยะเวลาในการขนส่งสินค้าผ่านด่านศุลกากรเป็นอย่างมาก มาตรฐานสินค้าที่มีความซับซ้อนและเข้มงวดมากกว่ามาตรฐานสากลทั่วไป การกำหนดให้การออกไปรับรองมาตรฐานสินค้าต้องกระทำโดยศูนย์ทดสอบที่อยู่ในประเทศเท่านั้น ไปจนถึงปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายและการกำกับดูแล เช่น ลักษณะการดำเนินธุรกิจที่จะต้องมิดัวกลางในประเทศ ซึ่งตัวกลางเหล่านั้นมักเป็นบริษัทที่มีรัฐเป็นเจ้าของ หรือเป็นตระกูลใหญ่ที่มีอิทธิพลในประเทศ ไปจนถึงการที่ธุรกิจจำนวนมากในประเทศเหล่านั้นสงวนให้ดำเนินการโดยบริษัทที่รัฐเป็นเจ้าของ เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการเดินเรือและการขนส่ง สถาบันการเงิน เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคที่ทำให้ระดับทางการค้ากับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางไม่เติบโตเท่าที่ควร เนื่องจากการส่งออกสินค้าไปขายยังกลุ่มประเทศตะวันออกเป็นไปได้ยากลำบาก และมีต้นทุนทางการค้าและการขนส่งสูง และเป็นข้อจำกัดในการเข้าไปลงทุนในกลุ่มประเทศ GCC อีกทั้งการส่งสินค้าไปยังกลุ่มประเทศ GCC ยังจำเป็นต้องอาศัยตัวกลางตามข้อกำหนดของกฎหมาย ทำให้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล หรือการเข้าใจกฎหมาย วัฒนธรรม และภาษาของกลุ่มประเทศ GCC มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งงานศึกษาของ Noland และ Pack (2007) พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นที่สำคัญที่สุด ซึ่งเป็นอุปสรรคทำให้กลุ่มประเทศ GCC และประเทศในตะวันออกกลางมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจไม่สูงเท่าที่ควร อีกทั้งยังมีประสิทธิภาพทางการผลิตต่ำ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการขาดการให้ความสำคัญกับนโยบายทางเศรษฐกิจ การกำกับดูแลที่ยังไม่ดีพอ ลักษณะการดำเนินธุรกิจแบบรัฐเป็นเจ้าของและการต้องอาศัยตัวกลาง การขาดกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการ การให้เงินอุดหนุนกับอุตสาหกรรมบางประเภท และปัญหาการขาดความโปร่งใสทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งมีผลกระทบต่อบรรยากาศในการค้าและการลงทุนกับกลุ่มประเทศนี้ ทำให้ประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลางมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย แม้จะเปรียบเทียบกับประเทศที่มีปัญหาจากสงครามและเสถียรภาพทางการเมืองมาก่อน เช่น ญี่ปุ่น (ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2) เกาหลี (ช่วงสงครามเกาหลี) และเวียดนาม กล่าวอีกนัยหนึ่ง ปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองและภัยสงครามเป็นภัยคุกคามต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศน้อยกว่าปัญหาพื้นฐานเหล่านี้

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จะทำการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการเปิดเสรีทางการค้าของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศในแถบตะวันออกกลาง ร่วมกับการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าในกลุ่มประเทศนี้ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกทางการค้าในกลุ่มประเทศ GCC เพื่อที่จะวางนโยบายการเปิดเสรีทางการค้าให้เกิดผลดีกับทั้งสองกลุ่มประเทศมากที่สุด โดยจะทำการศึกษาจากการวิเคราะห์เชิงปริมาณถึงผลที่ได้จากการเปิดเสรีทางการค้าของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศ GCC ทั้งในกรณีที่มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าและไม่มีการปรับปรุง ประกอบกับการศึกษาเชิงพรรณนาโดยอาศัยการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเพื่อทราบถึงปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่เกิดขึ้น

2. วรรณกรรมปริทัศน์

งานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษาชิ้นนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม กล่าวคือ

- 1) งานศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์จากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า
- 2) งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าในกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง และ
- 3) งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้ากับกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง

2.1 งานศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์จากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า

งานศึกษาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ศึกษาที่พิจารณาผลกระทบของการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าในแต่ละประเภทที่มีต่อระดับการค้าระหว่างประเทศโดยใช้แบบจำลอง Gravity และงานศึกษาที่ใช้แบบจำลอง Computable General Equilibrium (CGE) เพื่อศึกษาถึงผลกระทบโดยรวมของการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า ที่มีต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจต่าง ๆ รวมถึง GDP และระดับการค้า

งานศึกษาประเภทที่ใช้แบบจำลอง Gravity ส่วนใหญ่จะศึกษาถึงผลกระทบของการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่มีต่อระดับการค้าระหว่างประเทศ (Trade Flow) โดย Wilson Mann และ Otsuki (2004) ได้ทำการศึกษาการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าใน 75 ประเทศ ที่มีต่อระดับการค้าระหว่างประเทศ โดยงานศึกษานี้พบว่าการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าจะทำให้เกิดการค้าเพิ่มขึ้นถึง 377 พันล้านเหรียญ โดยการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานภาคบริการจะมีความสำคัญมากที่สุด ตามมาด้วยประสิทธิภาพของท่าเรือ ท่ารถ และท่าอากาศยาน

Hummels (2001) ศึกษาผลกระทบของระยะเวลาในการขนส่งที่มีต่อระดับการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้แบบจำลอง Selection Corrected Probit โดยประโยชน์ของแบบจำลองนี้

ก็จะทำการพิจารณาการตัดสินใจของผู้ส่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การเลือกประเทศที่จะส่งสินค้าไปขาย และการเลือกวิธีที่ใช้ในการขนส่ง โดยงานศึกษาของ Hummels (2001) พบว่าระยะเวลาการขนส่งที่ลดลง 1 วันจะทำให้ความน่าจะเป็นในการส่งสินค้ามาขายในสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 1-1.5 และเวลาในการขนส่ง 1 วันจะสามารถเทียบได้กับภาษีที่อัตราร้อยละ 0.9 สำหรับสินค้าในภาคการผลิต

งานศึกษาที่ใช้แบบจำลอง CGE เพื่อหาผลประโยชน์ในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า มีเป็นจำนวนมาก แต่จะมีความแตกต่างในแง่ของกลุ่มประเทศที่ครอบคลุมในการศึกษา และวิธีในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า Minor และ Tsigas (2008) ศึกษาผลกระทบของการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาโดยใช้แบบจำลอง CGE โดยใช้ฐานข้อมูลระดับ HS4 และพบว่าการลดเวลาในการขนส่งมีผลกระทบต่อ GDP ของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ โดยขนาดของผลกระทบขึ้นอยู่กับตลาดและชนิดของสินค้า

งานศึกษาที่สำคัญเกี่ยวกับประโยชน์ของการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า คือ Fox และ Londono-Kent (2003) และ Walkenhorst และ Yasui (2003) เนื่องจากงานศึกษาทั้ง 2 ชิ้นนี้ได้พยายามแยกพิจารณาผลจากต้นทุนจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าทางตรง และทางอ้อมออกจากกัน โดยต้นทุนจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าทางตรงจะตีค่าเป็นภาษี และต้นทุนทางอ้อมจะคิดเป็นต้นทุนการขนส่งแบบ Iceberg Cost กล่าวคือ จะคำนึงถึงสัดส่วนของมูลค่าสินค้าที่หายไปเนื่องจากความล่าช้าของขั้นตอนธุรกรรมทางการค้าและการขนส่ง

งานศึกษาของ Walkenhorst และ Yasui (2003) สมมติให้การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าทำให้ต้นทุนจากธุรกรรมทางการค้าลดลงร้อยละ 1 ของมูลค่าการค้า ซึ่งงานศึกษาพบว่าการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าจะทำให้เกิดสวัสดิการเพิ่มขึ้นทั้งหมดเท่ากับ 40 พันล้านเหรียญสหรัฐทั่วโลก โดยประเทศที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่ม OECD จะได้ประโยชน์มากที่สุด

2.2 งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าในกลุ่มประเทศตะวันออกกลางและ กลุ่มประเทศ GCC

Zarrouk (2003a) ทำการศึกษาปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าด้านต่าง ๆ ได้แก่ มาตรฐานสินค้าและกระบวนการในการออกไปรับรองสินค้า พิธีการศุลกากรและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับท่าเรือ ท่ารถ และท่าอากาศยาน กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง กฎระเบียบที่

เกี่ยวกับอุตสาหกรรมบริการ โดยเฉพาะด้านการสื่อสารและด้านการเงิน รวมไปถึงผลกระทบของปัญหาดังกล่าวที่มีต่อต้นทุนทางการค้า โดยงานศึกษานี้พบว่า ประเทศในตะวันออกกลางมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของมาตรฐานสินค้า ซึ่งไม่ยอมรับการทดสอบสินค้าที่ทำโดยต่างประเทศ และการใช้มาตรฐานด้านสุขภาพมาเป็นอุปสรรคทางการค้า เช่น การกำหนดให้สินค้าประเภทอาหารที่มีอายุเหลือต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของอายุทั้งหมด ไม่สามารถส่งมาขายยังกลุ่มประเทศ GCC ได้

นอกจากนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการผูกขาดในหลาย ๆ ธุรกิจ โดยเฉพาะในธุรกิจการขนส่ง และการให้บริการในท่าเรือ และท่าอากาศยาน และการดำเนินธุรกิจโดยบริษัทที่มีรัฐเป็นเจ้าของ ส่งผลให้ต้นทุนทางการค้าในกลุ่มประเทศนี้เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากต้นทุนในการขนส่งที่สูงกว่าปกติ ปัญหาดังกล่าวยังส่งผลไปยังอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งหลาย ๆ ธุรกิจมีบริษัทที่มีรัฐเป็นเจ้าของเป็นผู้ดำเนินการ หรือประสบปัญหาจากกฎหมายตัวแทนทางการค้า (Commercial Agency Law) ทำให้เกิดปัญหาการผูกขาดตลาดสืบเนื่องมา ซึ่งส่งผลให้ราคาของบริการเหล่านี้สูงมาก และมีประสิทธิภาพต่ำ

Zarrouk (2003b) ทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงอุปสรรคทางการค้า และต้นทุนด้านธุรกรรมทางการค้าและการขนส่ง ที่เกิดขึ้นจากการส่งออกและนำเข้าสินค้าจากกลุ่มประเทศในตะวันออกกลาง โดยใช้วิธีการสำรวจบริษัทในกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง 8 ประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 230 บริษัท ซึ่งงานศึกษานี้พบว่า ปัญหาที่ผู้ประกอบการพบจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่มากที่สุด ได้แก่ การผ่านพิธีการศุลกากร ตามมาด้วย การคอร์รัปชันของภาครัฐ มาตรฐานสินค้าและการออกไปรับรองสินค้า กฎระเบียบเกี่ยวกับการขนส่งและถ่ายสินค้า และข้อจำกัดเกี่ยวกับการให้วีซ่าเพื่อธุรกิจตามลำดับ โดยค่าใช้จ่ายที่สืบเนื่องจากปัญหาลี้ภัยอำนวยความสะดวกทางการค้ากับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 10.6 ของมูลค่าสินค้าทั้งหมด (ซึ่งอัตราดังกล่าว ได้รวมถึงภาษีในประเทศที่เรียกเก็บจากสินค้าที่นำเข้า)

2.3 งานศึกษาการเปิดเสรีทางการค้า หรือข้อตกลงทางการค้าแบบทวิภาคีและพหุภาคีกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง และกลุ่มประเทศ GCC

งานศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า หรือการทำข้อตกลงการค้าเสรีกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง มักจะมีการศึกษาในลักษณะของสถานการณ์ โดยพิจารณากรณีที่มีการลดอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษี (Non-Tariff Barriers: NTB) และมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การปรับปรุงภาคบริการทางการเงินและการ

ติดต่อสื่อสาร การลดเวลาในการขนส่งและผ่านพิธีการศุลกากร การใช้มาตรฐานสินค้าสากล เข้ามาประกอบ โดยงานส่วนมากจะพบความสำคัญของการกำจัดอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี และการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าอื่น ๆ ที่มากกว่าการลดภาษีระหว่างประเทศ เท่านั้น

Konan (2003) ที่ทำการศึกษาดังผลกระทบจากการลดภาษีตามข้อตกลง GAFTA โดยใช้แบบจำลอง CGE และพบว่าผลประโยชน์จากเขตการค้าเสรี GAFTA จะสูงขึ้นมากเมื่อมีการกำจัดอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี ซึ่งทำให้เกิดต้นทุนทางการค้ามากขึ้น

Rutherford และคณะ (2000) ใช้แบบจำลอง CGE ในลักษณะของแบบจำลองเศรษฐกิจเปิดขนาดเล็ก (Small Open Economy: SOE) เพื่อศึกษาดังผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างสหภาพยุโรปกับกลุ่มประเทศอาหรับแถบเมดิเตอร์เรเนียน (EMA) โดยทำการจำลองผลทั้งกรณีการยกเลิกภาษีศุลกากร และการกำจัดอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีอื่น ๆ ทั้งกรณีทุกอุตสาหกรรม และเฉพาะสินค้าเกษตร รวมไปถึงกรณีที่มีการปรับปรุงในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องการค้า เช่น การบริการทางการเงิน และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งผลการศึกษาพบว่า หากยกเลิกเฉพาะภาษีศุลกากรเพียงอย่างเดียว ผลจากเขตการค้าเสรีนี้จะทำให้ระดับสวัสดิการสังคมลดลง อันเป็นผลมาจากปัญหาต้นทุนจาก Trade Diversion ที่สูง โดยสถานการณ์ที่จะทำให้ผลประโยชน์จากการเปิดเขตการค้าเสรีสูงสุด จะเป็นกรณีที่มีการปรับปรุงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้า และการใช้มาตรฐานสินค้าเดียวกัน (Harmonization of Standards) ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่า ความสำคัญในการทำข้อตกลงการค้าเสรีกับกลุ่มประเทศอาหรับนั้น สิ่งที่สำคัญไปกว่าการลดข้อกีดกันทางการค้า โดยเฉพาะในรูปของภาษี คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับการดำเนินธุรกรรมการค้า และการลดการใช้มาตรฐานสินค้าเป็นข้อกีดกันทางการค้า

Dennis (2006) ศึกษาผลกระทบของการเปิดเสรีทางการค้าของกลุ่มประเทศตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ (MENA) กับกลุ่มประเทศ EU โดยใช้แบบจำลอง GTAP ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การเปิดเสรีทางการค้าจะช่วยเพิ่มสวัสดิการ (Welfare Gains) ให้กับประเทศทั้งสองกลุ่ม นอกจากนี้ สวัสดิการที่เพิ่มขึ้นไปอีกเป็น 3 เท่า หากมีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าไปควบคู่กับการเปิดเสรีทางการค้า โดยงานศึกษาชิ้นนี้จะหาประโยชน์จากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่อ้างอิงจากงานศึกษาของ Zarrouk (2003) และทำการแยกต้นทุนจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าออกเป็นต้นทุนทางตรง และต้นทุนทางอ้อม โดยอาศัยการหาต้นทุนทางอ้อมประเภท Iceberg จากงานศึกษาของ Hummels (2001)

ซึ่งทำให้แยกส่วนออกมาได้เป็นต้นทุนทางตรงเท่ากับร้อยละ 7.6 และต้นทุนทางอ้อมเท่ากับร้อยละ 3 และมีการสมมติเพิ่มเติมว่า ต้นทุนทางตรงในสินค้าเกษตรจะมีค่ามากกว่าสินค้าอุตสาหกรรม 2 เท่า

บทความนี้จะแตกต่างจากงานศึกษาที่ผ่านมา 2 ประการ กล่าวคือ เป็นการศึกษาผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทย และกลุ่มประเทศ GCC โดยพิจารณาทั้งในกรณีที่ไม่มี การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า และมีการปรับปรุง นอกจากนี้ งานศึกษาที่ผ่านมาจะอาศัยข้อมูลของ Zarrouk (2003) ในการคำนวณต้นทุนจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการที่อยู่ในประเทศตะวันออกกลางเอง จึงมีความเป็นไปได้ที่จะมีต้นทุนแตกต่างไปจากผู้ประกอบการที่ส่งออกสินค้าจากประเทศนอกภูมิภาค ดังนั้นในงานศึกษานี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ และสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในประเทศไทยที่ส่งออกสินค้าไปยังกลุ่มประเทศ GCC มาประกอบการคำนวณต้นทุนจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น

3. การค้าระหว่างกลุ่มประเทศ GCC กับประเทศไทย

กลุ่มประเทศ GCC นับเป็นตลาดใหม่ที่มีความสำคัญของประเทศไทย เนื่องจากเป็นตลาดที่มีอัตราการเติบโตในระดับที่สูงมากตลอดหลายปีที่ผ่านมา โดยมีอัตราการเติบโตของการส่งออกจากประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศ GCC โดยเฉลี่ยร้อยละ 28.5 ในช่วงระหว่างปี 2003-2008 จึงนับได้ว่ากลุ่มประเทศ GCC มีความสำคัญทางด้านการค้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สินค้าส่งออกจากประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศ GCC ที่สำคัญได้แก่ รถยนต์และชิ้นส่วน ซึ่งมีการส่งออกทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 29.0 ในปี 2008 โดยรถยนต์และชิ้นส่วนที่มีการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศ GCC มากที่สุด ได้แก่ รถกระบะและส่วนประกอบ ซึ่งในปัจจุบันตลาดตะวันออกกลางได้กลายเป็นตลาดที่สำคัญที่สุดสำหรับรถกระบะของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายใต้ภาวะวิกฤตการณ์ทางการเงินโลกที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ปี 2008 เป็นต้นมา

สินค้าส่งออกที่สำคัญอื่น ๆ ได้แก่ เหล็กและเหล็กกล้า ซึ่งมีอัตราการเติบโตของมูลค่าการส่งออกที่สูงมากในช่วงที่ผ่านมา โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยระหว่างปี 2003-2008 ประมาณร้อยละ 63.7 ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวอย่างมากของภาคก่อสร้าง ตามแผนการพัฒนาประเทศ และโครงสร้างพื้นฐานของกลุ่มประเทศ GCC นอกจากนี้ ยังมีเครื่องปรับอากาศและ

ส่วนประกอบ ข้าว อัญมณีและเครื่องประดับ และเคมีภัณฑ์ ที่จัดได้ว่าเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศ GCC

ในส่วนของการนำเข้าที่สำคัญของไทยจากกลุ่มประเทศ GCC ได้แก่ น้ำมันดิบ ซึ่งมีสัดส่วนการนำเข้าคิดเป็นร้อยละ 89.7 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดในปี 2008 นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีการนำเข้า ปุ๋ย เคมีภัณฑ์ น้ำมันสำเร็จรูป และก๊าซธรรมชาติจากกลุ่มประเทศ GCC

หากพิจารณาในรายประเทศแล้วจะพบว่าประเทศ UAE เป็นคู่ค้าที่สำคัญที่สุดในกลุ่มประเทศ GCC โดยประเทศไทยมีสัดส่วนการส่งออกไปยังประเทศ UAE คิดเป็นร้อยละ 47 ของมูลค่าการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศ GCC ทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากประเทศ UAE เป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญของภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ สินค้าที่ส่งออกไปยังประเทศ UAE จึงมีทั้งสินค้าที่ส่งเพื่อไปขายยังตลาดในประเทศ และสินค้าที่ส่งเพื่อไปกระจายต่อไปยังประเทศอื่น ๆ ทั้งในกลุ่ม GCC ประเทศตะวันออกกลางอื่น ๆ รวมไปถึงประเทศในแอฟริกา ส่วนประเทศที่มีการนำเข้าสินค้าจากประเทศไทยรองลงมาได้แก่ประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งมีขนาดตลาดภายในประเทศใหญ่ที่สุดในกลุ่มประเทศ GCC โดยสัดส่วนสินค้าที่ส่งออกไปยังประเทศซาอุดีอาระเบียคิดเป็นร้อยละ 32 ของมูลค่าการส่งออกไปกลุ่มประเทศ GCC ทั้งหมด

ทางด้านความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนนั้น ในปัจจุบันกลุ่มประเทศ ASEAN ได้เริ่มมีการเจรจาข้อตกลงทางการค้ากับกลุ่มประเทศ GCC ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกของกลุ่มประเทศ ASEAN นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้มีการลงนามกรอบความตกลงการเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจกับประเทศบาห์เรน รวมถึงได้มีการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคีกับประเทศบาห์เรน แต่การเจรจาดังกล่าวได้ยุติไปในปี 2005 เนื่องจากกลุ่มประเทศ GCC ต้องการให้ประเทศสมาชิกทำข้อตกลงทางการค้าในนามของกลุ่มประเทศ มากกว่าการทำข้อตกลงแบบทวิภาคี

4. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าในกลุ่มประเทศ GCC

งานศึกษาของ Wilson, Mann and Otsuki (2004) แบ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าออกเป็น 4 ประเภทด้วยกัน กล่าวคือ

1. พิธีการศุลกากร (Custom Environment)

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าด้านพิธีการศุลกากรจะพิจารณาจากระยะเวลาในการผ่านพิธีการศุลกากร ความซับซ้อนของกระบวนการทางศุลกากร จำนวนเอกสารที่ต้องใช้ และค่าใช้จ่ายพิเศษที่ต้องเสียให้กับเจ้าหน้าที่ศุลกากร

2. การกำกับดูแล (Regulatory Environment)

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าด้านการกำกับดูแลจะพิจารณาจากความโปร่งใสของรัฐบาล กฎระเบียบและกฎหมาย รวมถึงการคอร์รัปชัน

3. ความมีประสิทธิภาพของท่าเรือ ท่ารถ และท่าอากาศยาน (Port Efficiency)

ความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของท่าเรือ ท่ารถ และท่าอากาศยาน จะพิจารณาจากสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) และโครงสร้างพื้นฐานที่มีในท่าเรือ ท่ารถ และท่าอากาศยาน รวมไปถึงโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงกับสถานที่เหล่านั้น ไปยังแหล่งกระจายสินค้า และระยะเวลาที่ใช้ในการผ่านสินค้าจากท่าเรือ ท่ารถ และท่าอากาศยานไปยังแหล่งกระจายสินค้า

4. โครงสร้างพื้นฐานด้านการบริการ (Service Sector)

ภาคบริการที่จะเน้นในการศึกษาถึงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าคือบริการที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร ซึ่งจะพิจารณาจากต้นทุนในการใช้อินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์ทางไกล รวมไปถึงความเร็วของอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

งานวิจัยชิ้นนี้จะใช้การจำแนกสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าตาม Wilson, Mann and Otsuki (2004) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ อย่างไรก็ตามงานศึกษานี้จะแยกมาตรฐานสินค้ามาพิจารณาเป็นการเฉพาะจากพิธีการศุลกากร ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติตามมาตรฐานสินค้าของกลุ่มประเทศ GCC เป็นหนึ่งในอุปสรรคด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่มีความสำคัญที่สุดและมีลักษณะเฉพาะ และในส่วนของโครงสร้างพื้นฐาน งานวิจัยนี้จะพิจารณาเน้นหนักที่ระบบการติดต่อสื่อสาร

4.1 พิธีการศุลกากร

กลุ่มประเทศ GCC โดยมากยังมีพิธีการศุลกากรที่มีความยุ่งยากและซับซ้อนกว่าประเทศอื่น ๆ ยกเว้นประเทศบาห์เรนและ UAE ซึ่งมีพิธีการศุลกากรที่ไม่ซับซ้อนมากนัก อีกทั้ง

ยังมีการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการดำเนินการมาเป็นเวลาพอสมควร ทำให้เวลาที่ใช้ในการผ่านพิธีการศุลกากรสั้นกว่า และยุ่งยากน้อยกว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มประเทศ GCC

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการไทยที่ส่งออกสินค้าไปยังกลุ่มประเทศ GCC⁶ พบว่า ปัญหาในการผ่านพิธีการศุลกากรในประเทศ GCC ซึ่งนับได้ว่าสร้างความยุ่งยาก และก่อให้เกิดต้นทุนมากกว่าประเทศในกลุ่มอื่น ๆ เกิดเนื่องมาจากการกำหนดให้เอกสารหลายชนิดที่ต้องใช้ในการผ่านพิธีการศุลกากร จะต้องได้รับการรับรอง (Legalize) จากสถานเอกอัครราชทูตของประเทศนั้น ๆ หรือของประเทศอาหรับอื่นใดในประเทศของผู้ส่งออก ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า ขั้นตอนดังกล่าวจะใช้เวลาประมาณ 1-2 สัปดาห์ และเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 100 เหรียญสหรัฐต่อ 1 ตราประทับ ซึ่งเอกสารที่จะต้องได้รับการรับรองจะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละประเทศ แต่ส่วนมากจะได้แก่ใบกำกับสินค้า และใบรับรองแหล่งกำเนิดของสินค้า

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ยังพบว่าพิธีการศุลกากรของกลุ่มประเทศ GCC ยังมีปัญหาอันสืบเนื่องมาจากประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ศุลกากร เนื่องจากการมีนโยบายการใช้แรงงานในประเทศในส่วนงานราชการ ทั้ง ๆ ที่แรงงานกลุ่มดังกล่าวยังมีประสิทธิภาพไม่สูงเทียบเท่ากับแรงงานต่างชาติทำให้บางครั้งกระบวนการศุลกากรใช้เวลานานกว่า

ตารางที่ 4 แสดงความมีประสิทธิภาพของพิธีการศุลกากรในด้านต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลจากรายงาน Ease of Doing Business ของ World Bank (2009) และ Trade At-A-Glance ของ World Bank (2008) ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเทศ UAE เป็นประเทศที่มีประสิทธิภาพของพิธีการศุลกากรสูงสุด โดยเป็นประเทศที่มีต้นทุนในการส่งออกและนำเข้าต่ำที่สุด อีกทั้งยังมีจำนวนเอกสารที่จะต้องใช้ในการส่งออกและนำเข้าน้อยกว่าประเทศอื่น และใช้เวลาในการผ่านพิธีการศุลกากรสั้นกว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่ม โดยประเทศที่มีความซับซ้อนของพิธีการศุลกากรในระดับที่สูงได้แก่ กาตาร์ คูเวต และ โอมาน ซึ่งมีเอกสารที่จะต้องใช้ในการผ่านพิธีการศุลกากรมาก อีกทั้งยังมีต้นทุนและระยะเวลาที่ใช้สำหรับพิธีการศุลกากรสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่ม ในส่วนของประเทศซาอุดีอาระเบีย นั้น จะมีปัญหาอันสืบเนื่องมาจากมาตรฐานสินค้าที่มีความเข้มงวดและแตกต่างจากมาตรฐานอื่น ๆ เป็นหลัก

⁶ รายชื่อผู้ประกอบการและหน่วยงานที่ทำการสัมภาษณ์จะอยู่ในภาคผนวกที่ 1

ตารางที่ 4
ตัวชี้วัดความมีประสิทธิภาพของพิธีการศุลกากร

	กาตาร์	คูเวต	ซาอุดีอาระเบีย	บาร์เรน	สหรัฐอาหรับ เอมิเรต	โอมาน
ดัชนีประสิทธิภาพสำหรับ กระบวนการศุลกากรและการผ่าน แดน (5 = ดีที่สุด)	2.4	2.5	2.7	3.4	3.5	2.7
ต้นทุนการส่งออก (เหรียญสหรัฐต่อคอนเทนเนอร์)	735	1,060	681	995	593	821
ต้นทุนการนำเข้า (เหรียญสหรัฐต่อคอนเทนเนอร์)	657	1,217	678	995	579	1,037
เอกสารการส่งออก (จำนวน)	5	8	5	5	4	10
เอกสารการนำเข้า (จำนวน)	7	10	5	6	5	10
ระยะเวลาสำหรับการส่งออก (วัน)	21	17	17	14	8	26
ระยะเวลาสำหรับการนำเข้า (วัน)	20	19	18	15	9	26

ที่มา: รายงาน Ease of Doing Business โดย World Bank (2009)

4.2 มาตรฐานสินค้าและข้อกำหนดทางด้านเทคนิค

กลุ่มประเทศ GCC จะมีการใช้มาตรฐานสินค้าร่วมกันคือมาตรฐาน Gulf Standards Organization (GSO) โดยในปี 2008 มีมาตรฐานของ GSO ทั้งหมด 3,120 มาตรฐาน และเป็นมาตรฐานบังคับ 72 มาตรฐาน⁷ โดยมากมาตรฐานบังคับจะเกี่ยวข้องกับสินค้าประเภทรถยนต์ ยาง ของเล่น อาหาร วัสดุก่อสร้าง และเครื่องใช้ไฟฟ้า

ประเทศสมาชิกในกลุ่ม GCC โดยมากจะใช้มาตรฐานสินค้าตาม GSO และมีการกำหนดมาตรฐานเฉพาะของประเทศตนเองเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ยกเว้นประเทศซาอุดีอาระเบียที่มี Saudi Arabian Standard Organization (SASO) ทำการออกข้อบังคับด้านคุณภาพของประเทศ จึงทำให้มาตรฐานสินค้าของประเทศซาอุดีอาระเบียมีความซับซ้อนมากกว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่ม แต่ทางซาอุดีอาระเบียได้แจ้งว่าได้ปรับเปลี่ยนมาใช้มาตรฐาน GSO แล้ว แม้ว่าในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ยังขอ Conformity certificate ของ SASO อยู่

⁷ WTO (2008)

โดยกลุ่มประเทศ GCC ได้มีการพยายามสร้างระบบการประเมินการทำตามคุณภาพของภูมิภาค (Regional Conformity Assessment System: RCAS) ซึ่งจะทำหน้าที่ในการให้การรับรองด้านคุณภาพ โดยได้รับการสนับสนุนจากออสเตรเลียและนิวซีแลนด์

มาตรฐานสินค้านำเข้าของกลุ่มประเทศ GCC จะสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

มาตรฐานสินค้าอาหาร

1. ข้อกำหนดด้านการฆ่า (Animal Slaughter Requirement)

ผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์จะต้องมีการฆ่าเป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม โดยจะต้องมีเอกสารกำกับสินค้า คือ Certificate of Islamic Halal Slaughter ที่ออกโดยองค์กรอิสลามกลางของประเทศผู้ส่งออกซึ่งเป็นที่ยอมรับขององค์กรศาสนาของประเทศสมาชิก GCC และเอกสารดังกล่าวจะต้องได้รับการรับรองจากสถานทูตหรือสถานกงสุลของประเทศสมาชิก GCC

2. ฉลากสินค้า (Labelling of Prepackaged Foodstuffs)

จะต้องมีการติดฉลากสินค้าเป็นภาษาอาหรับ และจะต้องมีการระบุถึงสิ่งที่นำมาใช้ทำเป็นอาหารหรือส่วนผสมให้ชัดเจน รวมถึงสารก่อให้เกิดภูมิแพ้ (Hypersensitivity) เช่น ธัญพืชที่มีสารกลูเตน สัตว์น้ำเปลือกแข็ง ไข่ ผลิตภัณฑ์ปลา ผลิตภัณฑ์จากถั่วเปลือกแข็ง ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีปริมาณซัลไฟต์มากกว่าหรือเท่ากับ 10 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม เป็นต้น เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถหลีกเลี่ยงได้

3. ผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ และสัตว์ปีกสด แช่แข็งและกระป๋อง จะต้องระบุรายละเอียดต่อไปนี้

- อุณหภูมิเก็บรักษา
- วันเดือนปีที่ผลิต และวันหมดอายุ โดยใช้การสะกดเป็นตัวอักษร
- แสดงฉลากเป็นภาษาอารบิก และอังกฤษ
- น้ำหนักสุทธิในหน่วยเมตริก
- ชื่อสินค้า ชื่ออาหาร ชื่อและที่อยู่โรงงานหรือผู้ผลิต
- ใบรับรองผลิตภัณฑ์ฮาลาล

4. ข้อกำหนดเกี่ยวกับอายุของสินค้านำเข้า

GCC จะแบ่งช่วงอายุสินค้าออกเป็น 2 ประเภท คือ ช่วงอายุสินค้าบังคับที่ต้องระบุในฉลากสินค้า ได้แก่ สินค้าโยเกิร์ต โยเกิร์ตปรุงแต่งกลิ่นรส และโยเกิร์ตพาสเจอร์ไรซ์ในภาชนะปิดสนิท มีช่วงอายุ 7 วัน

สำหรับสินค้าที่มีช่วงอายุตามความสมัครใจ⁸ ได้แก่

- นมยูเอชที มีช่วงอายุ 4 เดือน
- เนื้อโค กระบือ แกะ และแพะแช่แข็งมีช่วงอายุ 12 เดือนนับจากวันเชือด
- ไก่ กระต่าย ไก่จวง เป็ดตุรกี และห่านในภาชนะพลาสติก มีอายุ 12 เดือนนับแต่วันที่สัตว์ถูกเชือด
- นมสเตอริไรซ์สำหรับทารก ช่วงอายุสินค้า 9 เดือน
- นมข้นหวาน มีช่วงอายุ 12 เดือน

มาตรฐานสินค้าประการหนึ่งที่ทางกลุ่มประเทศ GCC ให้ความสำคัญพิจารณาในเวทีองค์การการค้าโลก รวมถึงจากผู้ประกอบการในประเทศไทย คือเรื่องอายุของสินค้าที่นำเข้า กล่าวคือ สินค้าอาหารที่จะนำเข้ามาในกลุ่มประเทศ GCC จะต้องมียุอายุเหลือเกินกว่าครึ่งหนึ่งของอายุทั้งหมด (Shelf-life Standard) ซึ่งมาตรการดังกล่าวถูกพิจารณาว่ามีความเข้มงวดเกินไป และไม่ได้เป็นมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้บริโภคโดยตรง เป็นเพียงลักษณะของการปกป้องผู้บริโภคเท่านั้น จึงควรเป็นมาตรฐานที่ให้ผู้นำเข้ากระทำโดยสมัครใจ มากกว่าการบังคับ ซึ่งในปัจจุบัน ทางกลุ่มประเทศ GCC ได้แจ้งกับทาง WTO ว่ามีการยกเลิกมาตรการดังกล่าวแล้ว ให้เป็นเพียงมาตรการโดยสมัครใจเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติ ผู้ประกอบการยังแจ้งว่า มาตรการดังกล่าวยังมีการบังคับใช้อยู่ เมื่อส่งสินค้าประเภทอาหารไปขายยังกลุ่มประเทศ GCC

มาตรฐานสินค้าอื่น ๆ

มาตรฐานสินค้าอื่น ๆ ที่มีข้อกำหนดเป็นพิเศษของกลุ่มประเทศ GCC จะมีดังต่อไปนี้

1. เครื่องประดับ จะต้องมีการระบุค่าความบริสุทธิ์ของโลหะ และต้องสลักเครื่องหมายรับรองคุณภาพลงบนเครื่องประดับ โดยต้องติดฉลากระบุประเทศผู้ผลิตทุกครั้ง มิฉะนั้นจะไม่ได้นำเข้า

2. ทองค่านำเข้า จะต้องมีการสลักเครื่องหมายรับรองคุณภาพ

3. สินค้าประเภทรถยนต์ รถบรรทุก และขบวนรถและรถบรรทุก จะต้องมีการมี GSO Conformity Certificate สำหรับรุ่นที่ทำการส่งออกเป็นเอกสารประกอบการนำเข้า

⁸ เป็นช่วงอายุตามการแนะนำของกลุ่มประเทศ GCC แต่มีได้บังคับ

4. สินค้าประเภทแบตเตอรี่รถยนต์ จะต้องมีการ GSO Conformity Certificate ประกอบกับ Customs release document conformity certificate จากผู้ผลิตว่าเป็นไปตามระเบียบด้านเทคนิคของ GCC standard No 34-35/1984

5. สินค้าประเภทบุหรี่ จะต้องถูกตรวจสอบตัวอย่างทางกายภาพเพื่อพิจารณาว่าสารนิโคตินไม่เกิน 0.6 มิลลิกรัมต่อมวน Tar ไม่เกิน 10 mg ต่อมวน และคาร์บอนมอนนอกไซด์ไม่เกิน 12 มิลลิกรัมต่อมวน โดยบนฉลากจะต้องระบุชื่อทางการค้า จำนวนบุหรี่ต่อซอง (ห้ามเกิน 20 มวน) ชื่อผู้ผลิตและผู้นำเข้า วันที่บรรจุ หมายเลขล็อตสินค้า เอกสารการผ่านพิธีการศุลกากร และเอกสารกำกับสินค้า

6. สินค้าที่ใช้ Asbestos เป็นวัตถุดิบ ต้องมีเอกสารแจ้งว่าสินค้านั้นปราศจาก Asbestos (Asbestos free products) บนบรรจุภัณฑ์และ Conformity certificate มิฉะนั้นสินค้านี้จะถูกกักกันเพื่อสุ่มตรวจโดยเป็นค่าใช้จ่ายของผู้นำเข้า

7. อุปกรณ์ไฟฟ้าสำหรับครัวเรือน จะต้องผ่านมาตรฐาน Bahrain Standards and Metrology Directorate (BSMD) เพื่อการนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้า และจะต้องมีเครื่องหมายรับรองความปลอดภัยบนตัวสินค้า พร้อมทั้งเอกสารการผ่านพิธีการศุลกากรและเอกสารกำกับสินค้า มิฉะนั้น สินค้าจะถูกกักกันเพื่อสุ่มตรวจโดยเป็นค่าใช้จ่ายของผู้นำเข้า

8. เครื่องวัดน้ำหนัก หรือสายวัด จะต้องได้ Calibration certificate จาก BSMD

ในส่วนของประเทศซาอุดีอาระเบีย จะมีมาตรฐานเฉพาะเพิ่มเติมตาม Saudi Arabian Standard Organization (SASO) ซึ่งสังกัดภายใต้กระทรวงพาณิชย์ โดยจะทำหน้าที่ในการออกข้อกำหนดบังคับด้านคุณภาพของประเทศ และรับผิดชอบในส่วนของการ International Conformity Certification Program (ICCP) เพื่อตรวจสอบและรับรองผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัย และเป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม แต่ทางซาอุดีอาระเบียจะยอมรับให้หน่วยงานรับรองของต่างประเทศ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการออกการรับรองตามมาตรฐาน SASO (SASO Mark) โดยมาตรฐาน SASO ส่วนมากจะสอดคล้องกับมาตรฐานสากล แต่มีข้อแตกต่างบางส่วนที่กำหนดให้มีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ ภูมิศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรมของประเทศ

สินค้าที่จะมีข้อกำหนดพิเศษด้านมาตรฐานตาม SASO ที่สำคัญจะได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์และชิ้นส่วน และอัญมณีและเครื่องประดับ ซึ่งจะต้องได้รับการตรวจสอบมาตรฐานและได้หนังสือรับรองตามมาตรฐานของ SASO (Certificate of Conformity:

CoC) ก่อนที่ส่งไปยังประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งขั้นตอนเพื่อให้ได้รับหนังสือรับรองนั้นมี 3 วิธีด้วยกันคือ⁹

1. สำหรับผู้ส่งออกสินค้ามายังซาอุดีอาระเบียไม่บ่อยนัก สามารถทำได้โดยการไม่ขึ้นทะเบียน (No registration) โดยจะต้องผ่านการตรวจสอบสินค้าทุกครั้งก่อนการส่งออกเพื่อได้รับ CoC

2. สำหรับผู้ที่ส่งสินค้ามายังซาอุดีอาระเบียค่อนข้างบ่อย ให้ขึ้นทะเบียนสินค้า (Registration) โดยจะมีการตรวจสอบและรับรองว่าสินค้านั้น ๆ มีคุณภาพถูกต้องตามที่ซาอุดีอาระเบียกำหนด ซึ่งการขึ้นทะเบียนจะมีอายุ 1 ปี และจะมีการสุ่มตรวจสอบสินค้าได้เพื่อออกไป CoC

3. สำหรับผู้ที่ส่งสินค้ามายังซาอุดีอาระเบียเป็นจำนวนมากและบ่อยครั้ง ควรจะสมัครเป็นผู้ได้รับอนุญาต (Product Licensing) โดยจะมีการตรวจสอบโรงงานผู้ผลิต ว่ามีขั้นตอนการผลิตที่ได้ตามมาตรฐาน สามารถผลิตสินค้าให้มีคุณภาพตามที่กำหนดได้

โดยในกรณีที่ 1 และ 2 ผู้ส่งออกจะต้องหาสำนักงานตัวแทนของสำนักงานมาตรฐานสินค้า (SASO Country Office: SCO) ที่ใกล้ที่สุด เพื่อยื่นคำร้องพร้อมกับรายละเอียดของสินค้าที่จะส่งออกให้ตรวจสอบและทดสอบเพื่อให้ได้รับใบรับรอง โดยถ้าเป็นกรณีที่มีการจดทะเบียนสินค้าแล้ว อาจไม่ต้องสุ่มสินค้าเพื่อทดสอบ สินค้าที่มีมูลค่าสูงกว่า 3,000 เหรียญสหรัฐทุกรายการ จะต้องได้รับ CoC ก่อนส่งออก มิฉะนั้นจะไม่อนุญาตให้นำเข้า หากสินค้ามีมูลค่า FOB ต่ำกว่า 3,000 เหรียญสหรัฐ สามารถส่งออกได้โดยไม่ต้องมี CoC แต่เมื่อสินค้าถึงซาอุดีอาระเบียทาง SASO จะเก็บตัวอย่างไปตรวจสอบ และออก CoC ให้ เพื่อเป็นหลักฐานต่อศุลกากรในการนำสินค้าจำหน่าย หากไม่ได้ตามมาตรฐาน สินค้าจะถูกส่งกลับ โดยเป็นภาระค่าใช้จ่ายของผู้นำเข้า หรือผู้ส่งออก

ปัจจุบัน ทางซาอุดีอาระเบียชี้แจงว่าไม่ได้มีการบังคับให้ยื่น CoC แล้ว และบังคับใช้มาตรฐานตาม GSO แทน แต่ผู้ประกอบการยังให้ข้อมูลว่าในทางปฏิบัติ บางครั้งเจ้าหน้าที่ศุลกากรยังมีการเรียกให้ยื่น CoC ของมาตรฐาน SASO ก่อนที่จะอนุญาตให้สินค้าผ่านพิธีการทางศุลกากรได้

⁹ Interek (2009) “Product Conformity Programme. Guidelines for Exporters and Importers”

การมีมาตรฐาน SASO เพิ่มเติม ทำให้การส่งสินค้าไปยังซาอุดีอาระเบีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วน of สินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์และชิ้นส่วน มีความยุ่งยาก และมีต้นทุนที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการปฏิบัติตามมาตรฐานที่สูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่ม GCC

4.3 กฎระเบียบ กฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย

ในส่วน of กฎระเบียบ and กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าในกลุ่มประเทศ GCC นั้น จะมีปัญหาและอุปสรรคมาจากกฎหมายตัวแทนการค้า (Trade Agency Law) ระบบผู้อุปถัมภ์ การบังคับใช้แรงงานในประเทศ การผูกขาดตลาด และการบังคับใช้กฎหมาย

4.3.1 กฎหมายตัวแทนการค้า (Trade Agency Law)

การส่งออกสินค้าไปยังกลุ่มประเทศ GCC จะมีลักษณะพิเศษที่สืบเนื่องมาจากการมีกฎหมายตัวแทนการค้า (Trade Agency Law) ทำให้การนำเข้าสินค้าในกลุ่มประเทศดังกล่าว ส่วนมากจะดำเนินการผ่านตัวแทนจำหน่าย (Exclusive agents) เนื่องจากการกระจายสินค้าโดยไม่ผ่านตัวแทนในประเทศนั้นทำได้ยาก โดยกฎหมายตัวแทนทางการค้าจะระบุให้กิจกรรมในการนำเข้า การขายส่ง การกระจายสินค้า และการขายปลีก จะต้องทำโดยตัวแทนจำหน่ายที่ทำการขึ้นทะเบียนเท่านั้น โดยตัวแทนจำหน่ายจะต้องเป็นคนถือสัญชาติในประเทศกลุ่ม GCC หรือเป็นบริษัทที่มีคนสัญชาติในประเทศกลุ่ม GCC เป็นเจ้าของ โดยทำการซื้อสินค้าจากต่างประเทศ และขายสินค้าให้กับลูกค้าเป็นคนละสัญญาแยกจากกัน โดยในสัญญาการเป็นตัวแทนจำหน่าย (Agency agreement/ Agency contract) จะต้องระบุถึงผู้ที่เป็นตัวแทนจำหน่าย ผู้ผลิต สถานที่ที่ครอบคลุมตามสัญญา และรูปแบบหรือรุ่นของสินค้าที่เป็นตัวแทนจำหน่าย

การเป็นตัวแทนจำหน่ายเพื่อให้ได้สิทธิในการจำหน่ายโดยเฉพาะนั้น จะต้องมีการขึ้นทะเบียนสัญญาตัวแทนกับรัฐบาลซึ่งจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียน และสามารถต่อสัญญาต่อปีได้โดยเสียค่าธรรมเนียมเพิ่มเติม ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามประเทศ เช่น ประเทศ UAE จะมีค่าจดทะเบียน Dh 5,000 และค่าต่อสัญญาปีละ Dh 2,000 ต่อปี หลังการจดทะเบียนเป็นตัวแทนจำหน่ายแล้ว ผู้ส่งออกไม่สามารถยกเลิกสัญญาได้เว้นแต่ได้รับความเห็นชอบจากตัวแทนจำหน่ายหรือจากศาลเท่านั้น

ประโยชน์สำหรับผู้ส่งออกในการมีตัวแทนจำหน่ายโดยเฉพาะเกิดจากการสร้างเครือข่ายกับบริษัทในประเทศที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพตลาด วัฒนธรรม กฎหมาย และพิธีการศุลกากรของประเทศเป็นอย่างดี อีกทั้งมีช่องทางในการกระจายสินค้าที่ดีกว่า อย่างไรก็ตาม การมีตัวแทนจำหน่ายโดยเฉพาะก่อให้เกิดปัญหาการผูกขาดตลาด ทำให้ตัวแทน

สามารถขายสินค้านำเข้าได้ในราคาที่สูงมาก ปัญหาดังกล่าวทำให้บางประเทศในกลุ่ม GCC ยกเลิกการใช้กฎหมายดังกล่าว เช่น ประเทศ UAE ตัดสินใจถอนรายการสินค้าประเภทอาหาร ขึ้นพื้นฐานออกจากกฎหมายตัวแทนทางการค้าในปี 2005¹⁰ อีกทั้งยังมีการยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายตัวแทนทางการค้าในเขตเสรี (Free zones) ซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศมีทั้งหมด 22 แห่งและกำลังพัฒนาอีก 11 แห่ง¹¹

4.3.2 ระบบผู้อุปถัมภ์ (Sponsor)

กฎหมายของประเทศในกลุ่ม GCC โดยมากจะกำหนดให้บริษัทที่ตั้งขึ้นจะต้องมีผู้ถือหุ้นสัญชาติในกลุ่มประเทศ GCC ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 51 และสำหรับผู้ประกอบการจากต่างประเทศที่ต้องการดำเนินธุรกิจ จะต้องมีการจดทะเบียนในนามของผู้อุปถัมภ์ซึ่งมีสัญชาติในกลุ่มประเทศ GCC เพื่อให้ได้สัดส่วนตามกฎหมาย แม้ว่าผู้ถือหุ้นรายดังกล่าวจะไม่ได้มีการลงทุนในรูปของเงินทุน หรือการบริหารจัดการแต่อย่างใด ซึ่งทำให้ขั้นตอนของการสรรหาผู้อุปถัมภ์มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินธุรกิจ โดยจะต้องมีการสรรหาผู้อุปถัมภ์ที่ดีและมีเครือข่ายในธุรกิจที่จะดำเนินการ อีกทั้งต้องมีความซื่อสัตย์ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องมีการจ่ายค่าธรรมเนียมรายปีให้กับผู้อุปถัมภ์ดังกล่าว โดยอัตราค่าใช้จ่ายจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับขนาดธุรกิจ

4.3.3 นโยบายการใช้แรงงานในประเทศ

นโยบายการใช้แรงงานในประเทศเริ่มมีการบังคับใช้ในหลายประเทศในกลุ่ม GCC เพื่อเพิ่มจำนวนการจ้างงานแรงงานในประเทศในภาคเอกชน และอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อประเทศที่มีการใช้แรงงานที่มีทักษะและมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี เช่น ภาคการเงิน ประกันภัย การค้า ซึ่งข้อกำหนดเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจในกลุ่มประเทศ GCC

4.3.4 การผูกขาดตลาดและการถือครองธุรกิจโดยภาครัฐ

กลุ่มประเทศ GCC ยังมีการผูกขาดธุรกิจหลายส่วน และมีการถือครองธุรกิจโดยภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคพลังงาน และการบริการ ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ มีข้อจำกัด

¹⁰ WTO (2006)

¹¹ WTO (2006)

อย่างไรก็ตาม หลังจากเข้าเป็นสมาชิกของ WTO ประเทศในกลุ่ม GCC ได้มีความพยายามในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีความพยายามในการเพิ่มบทบาทของภาคเอกชน และลดระดับการผูกขาด เพื่อกระตุ้นการลงทุนจากต่างประเทศ และสร้างการกระจายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

4.3.5 การบังคับใช้กฎหมาย

การบังคับใช้กฎหมายยังเป็นอีกปัญหาที่สำคัญในกลุ่มประเทศ GCC ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น กระบวนการในการบังคับใช้กฎหมายในกลุ่มประเทศ GCC มีค่าใช้จ่ายสูงและยังใช้เวลานาน

ตารางที่ 5 สรุปตัวชี้วัดทางด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายในกลุ่มประเทศ GCC ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประเทศที่มีระบบกฎหมายที่เข้มแข็งได้แก่ UAE และบาห์เรน ส่วนประเทศที่ยังมีปัญหาได้แก่ซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเกิดทั้งจากคุณภาพในการกำกับดูแลที่ด้อยกว่าประเทศอื่น และมีระดับการคอร์รัปชันที่สูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่ม

ตารางที่ 5
ตัวชี้วัดทางด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

	กาตาร์	คูเวต	ซาอุดีอาระเบีย	บาห์เรน	สหรัฐอาหรับ เอมิเรต	โอมาน
ตัวชี้วัดด้านคุณภาพการกำกับดูแล (Regulatory Quality)	0.06	0.20	-0.18	0.41	0.86	0.38
ตัวชี้วัดด้านกฎหมาย (Rule of Law)	0.89	0.69	0.27	0.66	0.66	0.73
ตัวชี้วัดด้านการควบคุมคอร์รัปชัน (Control of Corruption)	1.00	0.49	-0.10	0.60	1.00	0.62

หมายเหตุ: ข้อมูลในตารางเป็นข้อมูลของปี ค.ศ. 2007 และตัวชี้วัดมีค่าตั้งแต่ -2.5 ถึง 2.5 โดยค่า 2.5

หมายความว่า ดีที่สุด

ที่มา: World Bank (2008)

4.4 ประสิทธิภาพของท่า (Port Efficiency)

ในปัจจุบัน กลุ่มประเทศ GCC นับได้ว่ามีประสิทธิภาพของท่า โดยเฉพาะท่าเรือในระดับที่สูง โดยมีประเทศ UAE ซึ่งเป็นศูนย์กลางการขนส่งและการค้าของภูมิภาค อีกทั้งประเทศสมาชิกหลายประเทศได้มีการลงทุนก่อสร้างเพื่อปรับปรุง และสร้างท่าเรือและท่าอากาศยานใหม่ในหลายประเทศ เช่น ซาอุดีอาระเบีย โอมาน และบาห์เรน

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่สำคัญของการขนส่งในกลุ่มประเทศ GCC คือการผูกขาดการดำเนินงานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในท่า ทำให้การดำเนินงานของท่าในหลายประเทศไม่มีประสิทธิภาพและรวดเร็วเท่าที่ควร อีกทั้งยังทำให้ต้นทุนในการขนส่งสูงกว่าที่ควรจะเป็น โดยตารางที่ 6 จะแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพทางด้านการขนส่ง ท่า และโลจิสติกส์ของกลุ่มประเทศ GCC

ตารางที่ 6

ดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพด้านการขนส่ง ท่า และโลจิสติกส์ของกลุ่มประเทศ GCC

	กาตาร์	คูเวต	ซาอุดีอาระเบีย	บาห์เรน	UAE	โอมาน
ต้นทุนการขนส่งระหว่างประเทศ (International transportation costs) (1-5, 5 = ดีที่สุด)	3.0	2.6	2.9	3.3	3.7	2.6
ขีดความสามารถในด้านโลจิสติกส์ (Logistic competence) (1-5, 5 = ดีที่สุด)	3.0	3.0	2.9	2.8	3.7	2.7
การติดตามการขนส่ง (Tractability of shipments) (1-5, 5 = ดีที่สุด)	3.2	3.3	3.0	3.0	3.6	2.8
ต้นทุนการขนส่งในประเทศ (Domestic transportation costs) (1-5, 5 = ดีที่สุด)	3.0	2.4	2.8	2.3	2.8	3.3
ความตรงต่อเวลาในการขนส่ง (Timelines of shipment) (1-5, 5 = ดีที่สุด)	3.7	3.8	3.7	3.0	4.1	4.0
Liner shipping connectivity index (0-100, 100 = ดีที่สุด)	3.6	6.2	45.0	6.0	48.2	29.0

ที่มา: รายงาน Trade-at-a-glance โดย World Bank ในปี ค.ศ. 2008

โดยทางกลุ่มประเทศ GCC ได้มีการปรับปรุงกฎระเบียบในการดูแลท่าเรือในปี 2006 โดยมีหลักการดังนี้

- 1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบอุปกรณ์ และการบริการในท่าเรือให้เป็นไปตามหลักปฏิบัติสากล (Best international practice)
- 2) พัฒนาท่าเรือให้มีความสามารถในการแข่งขัน เพื่อให้ GCC สามารถเข้าสู่ตลาดโลกได้มากขึ้น
- 3) กระตุ้นการใช้มาตรฐานร่วมกัน (Harmonization of standards and codes) ในการดำเนินงานของท่าเรือ
- 4) ปฏิบัติตามข้อตกลงของ GCC ในการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร UN
- 5) กระตุ้นการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในส่วนของบริการในท่าเรือ เพื่อสร้างการแข่งขันและทำให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) สร้างการจ้างงาน การศึกษา และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการดำเนินการในท่าเรือ ซึ่งเมื่อนำหลักการดังกล่าว ประกอบเข้ากับโครงสร้างพื้นฐานในท่าเรือและท่าอากาศยานในกลุ่มประเทศ GCC ที่มีการลงทุนปรับปรุง และเพิ่มเติมในช่วงที่ผ่านมา ก็จะทำให้ประสิทธิภาพของท่าในกลุ่มประเทศ GCC อยู่ในระดับที่สูงในอนาคต

4.5 ระบบการติดต่อสื่อสาร

แต่เดิมประเทศในกลุ่ม GCC มีปัญหาในเรื่องระบบโทรคมนาคมและอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นผลมาจากการผูกขาดการให้บริการด้านโทรคมนาคม ทำให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพและมีต้นทุนที่สูง อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกในกลุ่ม GCC ได้มีการพยายามลดการผูกขาดด้านโทรคมนาคม โดยมีการลดสัดส่วนการถือหุ้นของบริษัทด้านโทรคมนาคมโดยรัฐบาล และมีการให้สัมปทานกับบริษัทอื่นเพิ่มมากขึ้น เพื่อลดการผูกขาดตลาดของบริษัทที่ให้บริการด้านโทรคมนาคมและอินเทอร์เน็ตเดิม ซึ่งทำให้ประเทศในกลุ่ม GCC มีระบบการติดต่อสื่อสารโทรคมนาคมที่ดีขึ้น การติดตั้งโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตสามารถทำได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น และมีประสิทธิภาพสูงขึ้น อีกทั้งยังมีค่าใช้จ่ายที่ถูกลงอย่างมาก ซึ่งทำให้อัตราการใช้โทรศัพท์และโทรศัพท์มือถือ และอินเทอร์เน็ตของประชากรเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยประเทศที่มีระบบโทรคมนาคมและการติดต่อสื่อสารที่ดีกว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่ม คือ UAE และบาห์เรน ดังจะเห็นได้ในตารางที่ 7 ซึ่งแสดงตัวชี้วัดทางด้านระบบโทรคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร

ตารางที่ 7
ตัวชี้วัดทางด้านระบบโทรคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร

	กาตาร์	คูเวต	ซาอุดีอาระเบีย	บาร์เรน	UAE	โอมาน
คุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ (1-5, 5 = ดีที่สุด)	2.6	2.8	3.0	3.4	3.8	2.9
โทรศัพท์พื้นฐานและโทรศัพท์มือถือต่อประชากร 100 คน	179.6	117.2	133.8	149.1	205.7	106.5
ต้นทุนเฉลี่ยของการโทรศัพท์ไปสหรัฐอเมริกาเป็นเวลา 3 นาที (เหรียญสหรัฐ)	2.8	1.7	3.6	2.4	2.1	6.2
การใช้อินเทอร์เน็ตต่อประชากร 100 คน	42.0	33.8	25.6	33.2	52.7	11.5

ที่มา: รายงาน Trade-at-a-glance โดย World Bank ในปีค.ศ. 2008

ในส่วนถัดไปจะทำการสรุปถึงข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสำรวจผู้ประกอบการเพื่อทราบถึงต้นทุนจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าและปัญหาที่เกิดขึ้นในมุมมองของผู้ประกอบการไทยที่ทำการค้ากับกลุ่มประเทศ GCC

4.6 ต้นทุนที่สืบเนื่องจากปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าของกลุ่มประเทศ GCC

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ทำการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการไทยที่มีการดำเนินธุรกิจกับกลุ่มประเทศ GCC โดยใช้วิธีแจกแบบสอบถามให้ผู้ประกอบการจำนวนทั้งสิ้น 50 บริษัท จากอุตสาหกรรมอาหาร ยานยนต์และชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อัญมณีและเครื่องประดับ และ

เหล็ก ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกหลักจากไทยไปยังกลุ่มประเทศ GCC¹² บริษัทที่ทำการตอบแบบสอบถามประกอบด้วยบริษัทขนาดกลางคิดเป็นร้อยละ บริษัทที่ทำการตอบแบบสอบถามประกอบด้วยบริษัทขนาดกลางคิดเป็นร้อยละ 30 และบริษัทขนาดใหญ่ร้อยละ 70

ตารางที่ 8

ต้นทุนจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าโดยเฉลี่ย

อุตสาหกรรม	ค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)
อัญมณีและเครื่องประดับ	21.33
ยานยนต์และเครื่องประดับ	4.19
เหล็ก	2.50
อาหาร	5.31
อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	9.11
รวมทุกอุตสาหกรรม	7.95

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจของผู้วิจัย

จากการสำรวจพบว่า ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าทั้งหมดโดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ระดับร้อยละ 7.95 ของมูลค่าสินค้าทั้งหมด ดังแสดงในตารางที่ 8 โดยอุตสาหกรรมที่เผชิญกับต้นทุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าสูงที่สุดได้แก่อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ตามมาด้วยอุตสาหกรรมอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้เนื่องจากอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับโดยมากจะประกอบด้วยบริษัทขนาดเล็กและ

¹² อาศัยรายชื่อสมาชิกบริษัทที่ทำการส่งออกสินค้าไปยังกลุ่มประเทศ GCC จากสมาคมวิชาชีพและสภาอุตสาหกรรมในส่วนงานที่เกี่ยวข้องให้รายชื่อมา ได้แก่ สถาบันอาหาร สมาคมผู้ค้าอัญมณีและเครื่องประดับไทย สถาบันไฟฟ้า สถาบันยานยนต์ และสภาอุตสาหกรรมในส่วนงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยมีอัตราตอบกลับร้อยละ 67 การจัดเก็บแบบสอบถามมีทั้งการให้แบบสอบถามแก่บริษัทที่เข้าไปสัมภาษณ์ การใช้การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ และการส่งแบบสอบถามไปทาง email ผ่านทางสภาอุตสาหกรรมให้กับสมาชิกอุตสาหกรรมที่มีการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศ GCC ทำการตอบกลับ

ขนาดกลาง ทำให้ต้นทุนในการปฏิบัติตามมาตรฐานเฉพาะของกลุ่มประเทศ GCC โดยเฉพาะประเทศซาอุดีอาระเบียอยู่ในสัดส่วนที่สูง เมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมที่ประกอบไปด้วยบริษัทขนาดใหญ่เป็นหลักอย่างอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน โดยต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่มีสัดส่วนสูงสุดคือต้นทุนจากการปฏิบัติตามมาตรฐานสินค้าของกลุ่มประเทศ GCC ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 5.54 ของมูลค่าสินค้าทั้งหมด

หากพิจารณาในส่วนของพิธีการศุลกากรแล้วจะพบว่า การผ่านพิธีการศุลกากรของกลุ่มประเทศ GCC โดยเฉลี่ยจะใช้เวลา 3.4 วัน และใช้จำนวนเอกสารเฉลี่ย 4.66 ฉบับ ดังแสดงในตารางที่ 9 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ดี เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศ OECD ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของเวลาที่ใช้ในการนำเข้า 11 วัน และใช้จำนวนเอกสารเฉลี่ย 4.9 ฉบับ¹³

ตารางที่ 9
ระยะเวลาและจำนวนเอกสารเฉลี่ยที่ใช้ในพิธีการศุลกากรของกลุ่มประเทศ GCC

อุตสาหกรรม	จำนวนเอกสารโดยเฉลี่ย (ฉบับ)	เวลาที่ใช้ในการผ่านพิธีการศุลกากร โดยเฉลี่ย (วัน)
อัญมณีและเครื่องประดับ	5.83	5.5
ยานยนต์และเครื่องประดับ	4.69	3.1
เหล็ก	8.00	2.0
อาหาร	4.81	3.5
อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	3.71	2.8
รวมทุกอุตสาหกรรม	4.66	3.4

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจของผู้วิจัย

หากพิจารณาปัจจัยที่สร้างปัญหาในการค้ากับกลุ่มประเทศ GCC ตามตารางที่ 10 จะพบว่า กฎระเบียบในการขนส่งสินค้าและกฎหมายเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการมากที่สุด ตามมาด้วยมาตรฐานสินค้าและการตรวจสอบ และพิธีการศุลกากร โดยปัจจัยที่ผู้ประกอบการเห็นว่าเป็นปัญหาต่อการค้ากับกลุ่มประเทศ GCC น้อยที่สุดคือการคอร์รัปชัน และประสิทธิภาพของท่า ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่ให้ความสำคัญกับปัญหาใน

¹³ World Bank (2010)

ด้านกฎระเบียบและกฎหมาย และมาตรฐานสินค้ามากที่สุด ในขณะที่ระดับการคอร์รัปชันในกลุ่มประเทศ GCC จะไม่สูงมากนัก และท่าเรือและท่าอากาศยานของกลุ่มประเทศ GCC ได้มีการพัฒนาจนอยู่ในระดับที่ดีมากแล้ว

ตารางที่ 10

การจัดลำดับปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าในกลุ่มประเทศ GCC¹⁴

ปัญหา	ลำดับ	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
กฎระเบียบในการขนส่งสินค้า	1	5.44	1.63
กฎหมาย	2	5.02	1.89
มาตรฐานสินค้าและการตรวจสอบ	3	4.82	1.51
การผ่านพิธีการศุลกากร	4	4.30	1.61
ภาษี	5	3.72	2.36
ความมีประสิทธิภาพของท่า	6	2.78	1.25
การคอร์รัปชัน	7	1.92	1.28

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจของผู้วิจัย

6. การศึกษาผลกระทบจากการเปิดเสรีและการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้ากับกลุ่มประเทศ GCC ในเชิงปริมาณ

การศึกษาผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างไทยและกลุ่มประเทศตะวันออกกลางมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะประเมินผลในเชิงปริมาณที่มีต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาค และผลเป็นรายการการผลิตที่จะเกิดขึ้นต่อกระแสการค้า ได้แก่ การส่งออก นำเข้า และดุลการค้าของประเทศไทยที่มีต่อกลุ่มประเทศ GCC นอกจากนั้น ยังได้จัดทำการศึกษาผลกระทบจากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นกลุ่มภาคการผลิต ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการ ‘จัดลำดับ

¹⁴ คะแนนเฉลี่ยจะทำการคำนวณจากการให้ 7 คะแนนสำหรับปัญหาที่ถูกเลือกเป็นอันดับที่ 1 (มีปัญหามากที่สุด) และ 1 คะแนนสำหรับปัญหาที่ถูกเลือกเป็นอันดับที่ 7 (มีปัญหาน้อยที่สุด)

ความสำคัญ' ของประเภทสินค้า รวมถึงลักษณะของ 'รูปแบบ' การเปิดเสรีทางการค้าที่เหมาะสมของไทย

การประเมินผลประโยชน์จากการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีและการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้ากับกลุ่มประเทศ GCC จะถูกจัดทำในเชิงปริมาณด้วยแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ แบบจำลองที่เหมาะสมจะต้องมีโครงสร้างคล้ายคลึงกับระบบเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศจริงของโลก แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ที่มีความเหมาะสมและจะถูกนำมาใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ แบบจำลองทางการค้าโลก Global Trade Analysis Project หรือ GTAP Version 7.0 ซึ่งเป็นแบบจำลองที่มีหลักทฤษฎีและถูกพัฒนามาจากแบบจำลองดุลยภาพทั่วไป (Computational General Equilibrium Model – CGE) โดยใช้ฐานข้อมูลจากตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-Output Table) ที่ประกอบไปด้วย 57 กลุ่มภาคการผลิต ครอบคลุมระบบเศรษฐกิจโลกโดยมีรายละเอียดประเทศและกลุ่มเศรษฐกิจรวมทั้งสิ้น 113 เขตเศรษฐกิจประเทศ นอกจากนั้น แบบจำลอง GTAP ยังมีโครงสร้างและกิจกรรมทางเศรษฐกิจคล้ายคลึงกับระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศจริงของโลก นั่นคือ แบบจำลองจะประกอบไปด้วยเขตเศรษฐกิจต่างๆ ซึ่งภายในแต่ละประเทศจะประกอบไปด้วยหน่วยเศรษฐกิจย่อย เช่น ครัวเรือน ผู้บริโภค ผู้ผลิต และภาครัฐ การเชื่อมโยงธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเกิดขึ้นผ่านช่องทางที่คล้ายคลึงกับที่เกิดขึ้นจริง ได้แก่ การเชื่อมโยงทางการค้าระหว่างประเทศ การเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศ และการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ ในแบบจำลองจะถูกอธิบายโดยสมการทางคณิตศาสตร์ทั้งที่เป็นสมการเอกลักษณ์ (Identity) และ ที่เป็นตัวแปรเชิงพฤติกรรม (Behavioral Parameters) ที่ได้จากการทำ Calibration ของแบบจำลองภายใต้เงื่อนไขดุลยภาพทั่วไป (General Equilibrium) แบบจำลอง GTAP จึงมีความเหมาะสมทั้งในเชิงโครงสร้าง ทฤษฎี และ วิธีการเพื่อที่จะถูกนำมาใช้ในการประเมินผลกระทบของข้อตกลงการค้าเสรีเป็นรายการการผลิต

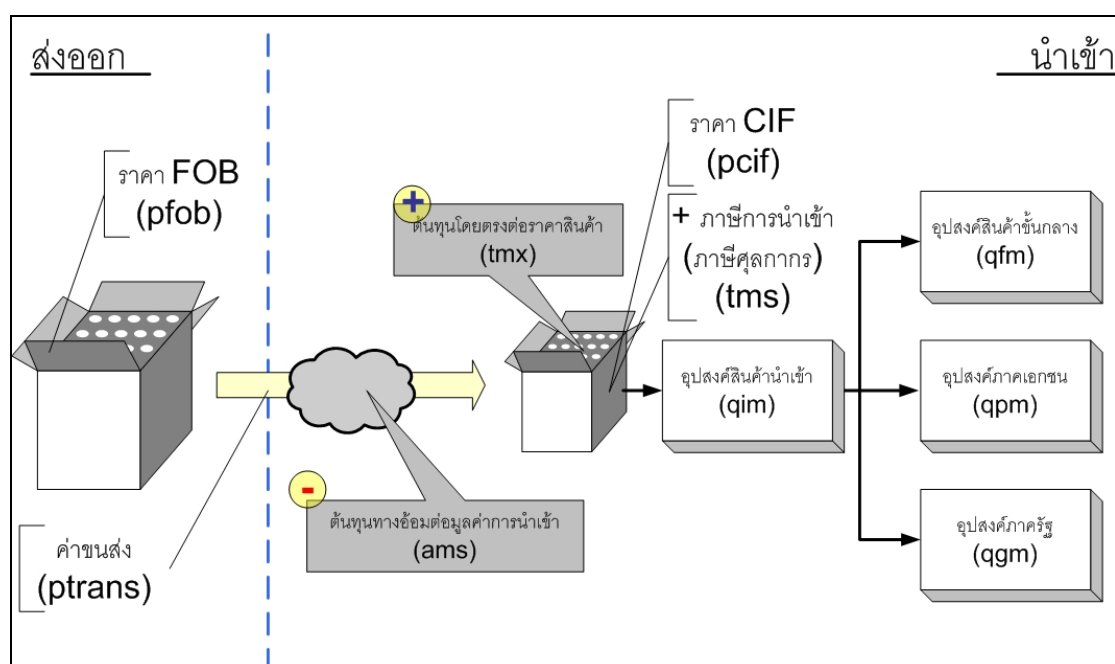
6.1 การประเมินผลจากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศในแบบจำลอง GTAP

เนื่องจากปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าส่งผลกระทบต่อทั้งต้นทุนทางตรง และ ต้นทุนทางอ้อมของประเทศคู่ค้า ดังนั้น การประเมินผลในเชิงปริมาณจะต้องคำนึงถึงต้นทุนทั้งสองประเภทดังกล่าวอย่างครบถ้วน เนื่องจากต้นทุนทางตรงหมายถึงค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ส่งออกอย่างชัดเจน ค่าใช้จ่ายดังกล่าวอาจประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายในด้านพิธีการศุลกากรและ

มาตรฐานสินค้า ค่าธรรมเนียมท่าเรือ หรือค่าบริการพิเศษอื่นๆ ซึ่งสิ่งดังกล่าวสามารถคำนวณคิดเป็นสัดส่วนกับมูลค่าของสินค้าได้ ดังนั้น การส่งออกสินค้าไปยังประเทศที่มีปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกจึงเปรียบเสมือนการถูกเก็บภาษีนำเข้าเพิ่มเติมขึ้นนั่นเอง

ภาพที่ 1

แบบจำลอง GTAP และต้นทุนที่เกิดขึ้นจากปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า

อย่างไรก็ดี ต้นทุนทางตรงที่เกิดขึ้นอาจมีทั้งส่วนที่เป็นรายได้ของรัฐบาล หรือที่มีใช้ เป็นรายได้ของรัฐบาลประเทศผู้นำเข้า ดังนั้น การนำต้นทุนทางตรงที่เกิดขึ้นจากปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกเข้าไปในแบบจำลอง GTAP สามารถทำได้ปรับค่าอัตราภาษี 'tms' (สำหรับ ค่าธรรมเนียม ฯลฯ ที่เป็นรายได้ของรัฐบาลประเทศผู้นำเข้า) และโดยการเพิ่มตัวแปร 'tmx' (สำหรับต้นทุนที่มีได้เป็นรายได้ของรัฐ) เข้าไปในแบบจำลอง ดังภาพที่ 4 ทั้งนี้ การศึกษาจะใช้ ผลการสำรวจผู้ประกอบการไทยจำนวน 50 แห่งที่ทำการค้าส่งออกกับประเทศในกลุ่ม GCC

ประกอบกับข้อมูลทฤษฎีภูมิงานศึกษาของ Zourrock (2003) มาเป็นแนวทางในการปรับค่าในตัวแปรทั้งสอง โดยในที่นี้จะใช้ต้นทุนเฉลี่ยรวมทุกอุตสาหกรรมที่เกิดจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า ซึ่งได้จากการสำรวจผู้ประกอบการดังที่แสดงในตารางที่ 8

ในขณะที่ต้นทุนทางอ้อมเกิดจากเวลาที่ต้องใช้ในการผ่านพิธีการศุลกากรและผ่านสินค้าจากท่าเรือ ดังนั้น การศึกษาจะใช้การปรับค่าในตัวแปร ‘ams’ ในแบบจำลอง GTAP ซึ่งเป็นตัวแปรที่แสดงถึงต้นทุนอื่นๆที่สามารถเกิดขึ้นได้ในกระบวนการนำเข้าสินค้าของประเทศผู้ซื้อ ทั้งนี้ การปรับค่าเพื่อเป็นฐานในการคำนวณต้นทุนทางอ้อมที่เกิดขึ้นกับการส่งออกสินค้าไทยไปยังกลุ่มประเทศ GCC จะอ้างอิงจากการสำรวจผู้ประกอบการจำนวน 50 แห่งเช่นเดียวกัน และนำมาคำนวณต้นทุนทางอ้อม ตามวิธีที่เสนอในงานศึกษาของ Fox, Francois and London-Kent (2003) กล่าวคือตัวแปร *ams* เป็นตัวแปรที่ใช้แทนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีในแบบจำลอง GTAP ซึ่งจะไปปรับเปลี่ยนราคาของสินค้าชนิดดังกล่าว และสามารถชี้แทนต้นทุนสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าทางอ้อมในลักษณะของต้นทุนการขนส่งแบบ Iceberg ได้ กล่าวคือจากราคาสินค้า

$$pms = pfob + ptrans$$

โดยที่ *pms* คือ ราคาสินค้าที่รวมค่าขนส่งแล้ว

เมื่อปรับด้วยตัวแปร *ams* ที่ชี้แทนต้นทุนสิ่งอำนวยความสะดวกทางอ้อมแล้ว ราคาสินค้าจะมีค่าเท่ากับ pms/ams โดยค่าตัวแปร *ams* จะคำนวณจากระยะเวลาที่เกิดจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่ได้จากการสำรวจผู้ประกอบการ ปรับด้วยค่าสัมประสิทธิ์ที่ระยะเวลาดังกล่าวจะมีผลต่อมูลค่าการส่งออกสินค้า โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์จากงานศึกษาของ Hummels (2001)¹⁵

¹⁵ ข้อจำกัดของวิธีการดังกล่าวคือค่าสัมประสิทธิ์จากงานศึกษาของ Hummels (2001) ซึ่งทำการศึกษาถึงผลของระยะเวลาที่ใช้ในการขนส่งที่มีต่อความน่าจะเป็นในการส่งออก จะเป็นค่าสัมประสิทธิ์ที่มาจากการใช้ข้อมูลของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวเป็นการบ่งบอกถึงผลของระยะเวลาในการขนส่งและการทำธุรกรรมทางการค้าที่มีต่อมูลค่าของสินค้าที่ทำการส่งออก ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของสินค้าและระยะเวลาที่ใช้ (หรือระยะห่างระหว่างประเทศ) มากกว่าประเทศผู้ส่งออก ดังนั้นหากเป็นสินค้าในประเทศเดียวกัน ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวควรมีค่าเท่ากัน เช่นเดียวกับที่แสดงในแบบจำลองของ Samuelson (1952)

การคำนวณหาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการค้าระหว่างประเทศเพื่อเป็นการหาระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคต ทั้งนี้ การศึกษาจะประเมินผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทยโดยแยกเป็น 2 กรณีศึกษา ได้แก่

1) กรณีที่ประเทศไทยและกลุ่มประเทศ GCC ไปมีความตกลงทางการค้าเสรีและทำการลดภาษีทางการค้าระหว่างประเทศต่อกัน (ภาษีการค้าเป็นระหว่างประเทศเป็นศูนย์)

2) กรณีมีการเปิดเสรีทางการค้า (ดังในกรณีที่ 1) ร่วมกับการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าในกลุ่มประเทศ GCC

ทั้งนี้ ถึงแม้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-GCC ในความเป็นจริงอาจจะมิได้ทำการลดภาษีการค้าระหว่างประเทศต่อกันเป็นศูนย์ในทุกหมวดสินค้า แต่การจัดทำกรณีศึกษาดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงผลกระทบส่วนเพิ่มและความสำคัญจากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศ GCC ซึ่งสามารถใช้ให้เห็นถึงข้อจำกัดทางการค้าระหว่างประเทศที่อาจเกิดขึ้นถึงแม้จะมีการเปิดเสรีอย่างสมบูรณ์แล้วก็ตาม

6.2 ผลการศึกษาการเปิดเสรีทางการค้าและการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกกับกลุ่มประเทศ GCC

ผลการศึกษาพบว่า การลดภาษ้นำเข้าควบคู่ไปกับการดำเนินนโยบายเพื่อลดอุปสรรคทางการค้า ทั้งที่เป็นต้นทุนทางตรงและต้นทุนทางอ้อมให้กับผู้ส่งออกไทย จะช่วยให้ประเทศไทยได้ผลประโยชน์มากขึ้น พิจารณาต่อตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคโดยเฉพาะตัวแปรสวัสดิการจะมีค่าเพิ่มขึ้นถึง 625.12 ล้านเหรียญสหรัฐ นอกจากนั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าผลได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ (ยกเว้น ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ สต็อกของทุน และการลงทุนรวม) จะเกิดขึ้นจากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าผลของการลดภาษีการค้าระหว่างประเทศทั้งสิ้น

การทำเขตการค้าเสรีกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าควบคู่กันไปจะทำให้การส่งออกเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 70.29 และหากพิจารณาถึงสาเหตุ พบว่าส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก (เพิ่มขึ้นร้อยละ 40.71) มากกว่าผลที่เกิดจากการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างไทยและกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง (เพิ่มขึ้นร้อยละ 30.58) ในขณะที่ผลต่อการนำเข้าที่เพิ่มขึ้นนั้น ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยลดภาษีการค้าให้กับกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง

เมื่อเปรียบเทียบผลได้ส่วนเพิ่มของดุลการค้าที่เพิ่มขึ้นจากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่า การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าจะทำให้ดุลการค้าเพิ่มขึ้นอย่างมี

นัยสำคัญ โดยจะสามารถทำให้ดุลการค้าของประเทศไทยต่อกลุ่มประเทศตะวันออกกลางปรับเพิ่มมากขึ้นถึงสามเท่าตัว การเปิดเสรีทางการค้าระหว่างไทยและกลุ่มประเทศตะวันออกกลางควบคู่ไปกับการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกจะทำให้โดยรวมแล้วประเทศไทยจะได้ดุลการค้าเพิ่มขึ้นถึง 1,924.67 ล้านดอลลาร์

ตารางที่ 11

ผลกระทบต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคของไทย

ตัวแปร	ผลกระทบรวม	ยกเลิกภาษีนำเข้า			เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า		
		โดย GCC	โดย ไทย	รวมผล FTA	ลดต้นทุนทางตรง	ลดต้นทุนทางอ้อม	รวมผล TF
Real GDP (market prices) (%)	0.058	0.027	0.012	0.039	0.014	0.005	0.019
Aggregate capital stock (%)	0.151	0.057	0.021	0.077	0.059	0.016	0.075
Real private consumption (%)	0.519	0.218	0.024	0.241	0.198	0.080	0.278
Real government consumption (%)	0.311	0.145	-0.019	0.127	0.120	0.065	0.185
Real investment (%)	3.924	1.463	0.533	1.996	1.526	0.401	1.928
Personal Income (%)	1.133	0.468	0.045	0.513	0.444	0.176	0.620
Real Saving (%)	0.740	0.308	0.030	0.338	0.280	0.123	0.402
Welfare (millions\$)	625.142	264.009	22.333	286.343	238.067	100.733	338.799
Price of GDP (market price) (%)	0.896	0.367	0.027	0.394	0.363	0.139	0.503
Terms of trade (%)	0.506	0.210	0.005	0.215	0.206	0.084	0.290
Average price of primary factor (%)	1.097	0.417	0.107	0.524	0.413	0.160	0.573
Rental price of land (%)	0.202	-0.084	-0.064	-0.148	-0.403	0.753	0.350
Unskilled Labour wage rate(%)	1.174	0.444	0.112	0.556	0.464	0.154	0.618
Skilled Labour wage rate(%)	1.093	0.435	0.094	0.529	0.431	0.134	0.565
Rental price of capital (%)	1.170	0.451	0.121	0.572	0.470	0.128	0.598
Real export (%)	71.289	30.567	0.017	30.584	29.142	11.563	40.705
Real import (%)	4.800	0.006	4.813	4.818	-0.009	-0.010	-0.019
Trade balance (million \$)	1,924.67	1,056.82	-543.10	513.72	1,009.31	401.63	1,410.95

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หากกล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การเปิดเสรีทางการค้าโดยการลดภาษีนำเข้าเพียงอย่างเดียวระหว่างประเทศไทยและกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง อาจทำให้การเติบโตทางการค้าระหว่างกลุ่มประเทศทั้งสองเกิดขึ้นได้ไม่มากนักเมื่อเทียบกับการจัดให้มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกควบคู่ไปด้วย ผลจากการจัดให้มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในกลุ่มประเทศตะวันออกกลางต่อประเทศไทยจะมีส่วนสำคัญ (และมากกว่า) ในการส่งเสริมการส่งออกและการค้าของไทยไปยังกลุ่มประเทศ GCC ประเทศไทยจะสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้าได้มากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

6.3 การวิเคราะห์รูปแบบการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างไทยและกลุ่มประเทศตะวันออกกลางที่ควรจะเป็น

การจัดทำกรณีศึกษาเพื่อวิเคราะห์ถึงรูปแบบการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างไทยและกลุ่มประเทศตะวันออกกลางจะทำโดยแบ่งกลุ่มภาคการผลิตออกเป็น 7 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ 1. กลุ่มภาคเกษตรกรรม และ ทรัพยากรธรรมชาติ 2. กลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร 3. กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ 4. กลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 5. กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก 6. กลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณี และ 7.กลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ โดยการปรับลดภานำเข้าของไทยและกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ของสินค้าในหมวดต่างๆ ทั้ง 7 กลุ่มข้างต้น นอกจากนั้นยังทำการศึกษาผลได้ของการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งที่ทำให้เกิดต้นทุนทางตรงและต้นทุนทางอ้อมกับการส่งออกสินค้าทั้ง 7 กลุ่มข้างต้นไปยังประเทศตะวันออกกลางด้วย

การปรับลดภาษีการค้าระหว่างประเทศของทั้งประเทศไทยและกลุ่มประเทศตะวันออกกลางในทุกหมวดกลุ่มสินค้า (ยกเว้นการปรับลดภานำเข้าสินค้าอัญมณีของประเทศไทย) สามารถทำให้สวัสดิการ (Welfare) ของประเทศไทยสูงขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบลำดับความสำคัญระหว่างกลุ่มสินค้าที่มีการปรับลดภานำเข้าพบว่า การเปิดเสรีทางการค้าของกลุ่มประเทศตะวันออกกลางให้กับกลุ่มสินค้านานยนต์ของประเทศไทยจะมีผลกระทบให้ตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคของไทยเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นมากที่สุด (ทำให้สวัสดิการของประเทศไทยเพิ่มขึ้น 49.48 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) รองลงมาคือการเปิดเสรีทางการค้าให้กับประเทศไทยในสินค้ากลุ่มอาหาร (ทำให้สวัสดิการของประเทศไทยเพิ่มขึ้น 35.76 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) และ กลุ่มอิเล็กทรอนิกส์ (ทำให้สวัสดิการของประเทศไทยเพิ่มขึ้น 13.09 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ตามลำดับ

ในส่วนของผลจากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าโดยรวมแล้วการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นต้นทุนทางตรงให้กับสินค้าในกลุ่มอัญมณีของประเทศไทยจะส่งผลกระทบต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคมากที่สุด (ทำให้สวัสดิการของประเทศไทยเพิ่มขึ้น 82.52 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ในขณะที่การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นต้นทุนทางอ้อมให้กับสินค้าในกลุ่มอาหารของประเทศไทยจะมีผลกระทบต่อตัวแปรทางมหภาคมากที่สุดโดยเฉลี่ย (ทำให้สวัสดิการของประเทศไทยเพิ่มขึ้น 36.64 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ตารางที่ 12

สรุปรูปแบบการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศ GCC

การเปลี่ยนแปลงดุลการค้า ไทย (ล้านเหรียญสหรัฐ ^๑)	มาตรการที่ GCC ปฏิบัติต่อกลุ่มสินค้าไทย		
	ลดภาษีนำเข้า	ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นต้นทุนทางตรง	ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นต้นทุนทางอ้อม
สินค้ากลุ่มเกษตร	10.32	5.34	15.67
สินค้ากลุ่มอาหาร	119.62	49.08	131.75
สินค้ากลุ่มยานยนต์	174.52	59.08	30.95
สินค้ากลุ่มอิเล็กทรอนิกส์	71.66	139.69	24.73
สินค้ากลุ่มเหล็ก	37.85	14.79	8.04
สินค้ากลุ่มอัญมณี	47.53	345.59	57.16
สินค้ากลุ่มอื่น ๆ	595.32	395.74	133.33

การเปลี่ยนแปลงสวัสดิการ ของไทย (ล้านเหรียญสหรัฐ ^๑)	มาตรการที่ GCC ปฏิบัติต่อกลุ่มสินค้าไทย		
	ลดภาษีนำเข้า	ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นต้นทุนทางตรง	ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นต้นทุนทางอ้อม
สินค้ากลุ่มเกษตร	2.17	1.45	3.37
สินค้ากลุ่มอาหาร	35.76	13.66	36.64
สินค้ากลุ่มยานยนต์	49.48	16.66	8.73
สินค้ากลุ่มอิเล็กทรอนิกส์	13.09	25.41	4.50
สินค้ากลุ่มเหล็ก	7.93	3.08	1.68
สินค้ากลุ่มอัญมณี	11.39	82.53	13.67
สินค้ากลุ่มอื่น ๆ	144.20	95.58	32.13

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หากพิจารณาผลกระทบที่มีต่อดุลการค้าเป็นรายการการผลิตพบว่า เมื่อกลุ่มประเทศตะวันออกกลางมีการลดภาษีนำเข้าให้กับสินค้าของประเทศไทยในกลุ่มใด ดุลการค้าของสินค้าในกลุ่มดังกล่าวของประเทศไทยจะดีขึ้นตามไปด้วยกัน การลดภาษีให้กับสินค้ากลุ่มยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ เหล็ก และอัญมณีของประเทศไทยก็ล้วนทำให้สินค้าส่งออกของภาคการผลิตใน

กลุ่มนี้มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น การลดภาษีของกลุ่มประเทศตะวันออกกลางที่จะทำให้ประเทศไทยได้ประโยชน์ทางการค้ามากขึ้นเรียงตามลำดับจากการเปลี่ยนแปลงของดุลการค้าในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนี้ หมวดกลุ่มยานยนต์ (ดุลการค้าเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 174.52 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) กลุ่มอาหาร (ดุลการค้าเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 119.65 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) กลุ่มอิเล็กทรอนิกส์ (ดุลการค้าเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 71.66 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ตามลำดับ

กลุ่มสินค้าที่จะได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นต้นทุนทางตรง ได้แก่ อัญมณี ซึ่งการลดต้นทุนทางตรงที่เกี่ยวข้องกับภาคการผลิตดังกล่าว สามารถทำให้ดุลการค้าของประเทศไทยต่อกลุ่มประเทศตะวันออกกลางเติบโตได้ถึง 345.59 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ในลำดับรองลงมา การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางตรงในกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ยังทำให้ประเทศไทยมีดุลการค้าสูงขึ้น 139.69 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่กลุ่มภาคการผลิตที่ได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นต้นทุนทางอ้อม ได้แก่ อุตสาหกรรมที่ทำให้ดุลการค้าเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นถึง 131.75 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

โดยสรุปแล้ว การจัดทำรูปแบบการเปิดเสรีทางการค้าที่เหมาะสมของไทยจะลักษณะที่คล้ายคลึงกันไม่ว่าจะพิจารณาจากเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงดุลการค้า หรือเกณฑ์การเพิ่มขึ้นของสวัสดิการ กล่าวคือ กลุ่มภาคการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและอาหาร มักจะได้รับผลเสียทางปัญหาจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางอ้อมที่เกี่ยวข้องกับความล่าช้าของเวลาการนำเข้า มากกว่าต้นทุนทางตรง ส่วนกลุ่มยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ อัญมณี และอุตสาหกรรมอื่นๆ มักจะได้รับผลเสียจากปัญหาของสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นต้นทุนทางตรงมากกว่าต้นทุนทางอ้อม ดังนั้นผลการศึกษาก็สามารถนำไปสู่รูปแบบการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างไทยและกลุ่มประเทศตะวันออกกลางที่ควรจะเป็นคือ

1. ควรให้ความสำคัญกับการจัดให้มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นต้นทุนทางอ้อม (หรือปรับปรุงทางด้านระยะเวลาในส่งสินค้าเข้า GCC) กับสินค้าส่งออกในกลุ่มเกษตรและกลุ่มอาหารของไทยที่ส่งไปยังประเทศตะวันออกกลาง เนื่องจากมีส่วนช่วยให้ประเทศไทยได้ผลประโยชน์จากการค้ามากที่สุด การขอลดภาษ้นำเข้าในหมวดสินค้านี้ดังกล่าวก็มีความสำคัญแต่อยู่อันดับที่รองลงมา

2. การเปิดเสรีทางการค้าโดยกลุ่มประเทศตะวันออกกลางให้กับไทยจะเป็นประโยชน์มากที่สุดเมื่อการลดภาษ้นำเข้าต่อสินค้าส่งออกของไทยเกิดขึ้นในกลุ่มยานยนต์ กลุ่มเหล็ก กลุ่ม

สินค้าอุตสาหกรรมอื่นๆ ดังนั้น สินค้ากลุ่มดังกล่าวควรได้รับความสำคัญกับการเจรจาตามมาตรการทางภาษีการค้ามากกว่าการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก

3. มาตรการลดภาษีนำเข้าที่มีต่อสินค้าในกลุ่มอิเล็กทรอนิกส์และกลุ่มอัญมณี มิได้ส่งผลประโยชน์ต่อประเทศไทยมากหากไม่มีการจัดให้มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกควบคู่ไปด้วย การปรับปรุงเพื่อลดต้นทุนทางตรงให้กับสินค้ากลุ่มทั้งสองดังกล่าวจะช่วยให้ประเทศไทยได้ประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้าอย่างมีนัยสำคัญ

7. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากงานวิจัยนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่มีต่อการค้าระหว่างประเทศ โดยจากการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ หน่วยงานราชการ และสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่สำคัญและเป็นอุปสรรคต่อการค้ากับกลุ่มประเทศ GCC ได้แก่ กฎระเบียบและกฎหมาย โดยเฉพาะในด้านการขนส่งสินค้า มาตรฐานสินค้า และพิธีการศุลกากร ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นถึงแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวในส่วนของผู้ประกอบการและรัฐบาลไทยดังต่อไปนี้

1) มาตรฐานสินค้าทางด้านอาหาร

จากการศึกษาเชิงปริมาณพบว่าการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่เป็นต้นทุนทางอ้อมของสินค้ากลุ่มเกษตรและอาหารมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยต้นทุนทางอ้อมที่สำคัญในอุตสาหกรรมดังกล่าวคือต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานสินค้าทางด้านอาหาร โดยแนวทางการปรับปรุงที่เป็นไปได้จะประกอบไปด้วย

- การประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มประเทศ GCC ยอมรับในมาตรฐานการฆ่าสัตว์ตามหลักศาสนาอิสลามของประเทศไทย (Halal) ซึ่งอาจทำได้โดยการให้กลุ่มประเทศ GCC ส่งผู้เชี่ยวชาญเข้ามาตรวจสอบระบบการให้ใบรับรอง รวมถึงการดำเนินงานของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารให้ได้ตามมาตรฐานดังกล่าว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับกลุ่มประเทศ GCC อีกทั้งประเทศไทยควรมีหน่วยงานที่ออกใบรับรองการฆ่าสัตว์ตามหลักศาสนาอิสลามเพียงแห่งเดียว เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในฐานะที่เป็นหน่วยงานกลางของประเทศ และลดความยุ่งยากสำหรับผู้ประกอบการ

- การเจรจาให้ประเทศในกลุ่ม GCC ใช้มาตรฐานสินค้าด้านอาหารที่เป็นไปตามหลักสากล และมีมาตรฐานในการตรวจสอบสินค้าที่ชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจาก มาตรฐานสินค้าอาหารของกลุ่มประเทศ GCC ในหลายกรณีจะเป็นลักษณะการปกป้องผู้บริโภค มากกว่าเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ซึ่งมาตรฐานเหล่านั้นไม่ควรเป็นมาตรฐานบังคับ เช่น มาตรฐานเกี่ยวกับอายุของสินค้า (Shelf-life standard) การห้ามนำเข้าไก่ปรุงสุกจากประเทศไทยเนื่องจากการแพร่ระบาดของไข้หวัดนกในช่วง 5-6 ปีก่อน การห้ามนำเข้าสินค้าที่มีส่วนประกอบของ GMO แม้จะไม่ได้มีการระบุไว้ในมาตรฐานสินค้าอาหารอย่างชัดเจน

- การเจรจาให้กลุ่มประเทศ GCC มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าถึงการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานสินค้า และมีช่วงเวลาที่เหมาะสมให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวได้

2) มาตรฐานสินค้าอื่นๆ

- การเจรจาให้ประเทศในกลุ่ม GCC เพิ่มความชัดเจนในการกำหนดมาตรฐานของสินค้า เพื่อไม่ให้มีปัญหาการตีความการปฏิบัติตามมาตรฐานที่แตกต่างไปตามเจ้าหน้าที่ศุลกากร อันนำมาสู่ปัญหาการคอร์รัปชัน

- การเจรจาให้ประเทศในกลุ่ม GCC มีการบังคับใช้มาตรฐาน GSO เพียงอย่างเดียวตามข้อตกลงของกลุ่มประเทศ GCC ทั้งนี้เนื่องจากในทางปฏิบัติ ประเทศซาอุดีอาระเบียยังคงมีการเรียกใบรับรองตามมาตรฐาน SASO อยู่ แม้ว่าจะเปลี่ยนไปใช้มาตรฐาน GSO แล้วก็ตาม ซึ่งใบรับรองดังกล่าวได้สร้างต้นทุนที่สูงให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะในสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ และยานยนต์และชิ้นส่วน

- การเจรจาให้ประเทศในกลุ่ม GCC ปรับปรุงข้อบังคับเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้าของกลุ่มประเทศ GCC ที่กำหนดให้สินค้าที่ส่งออกจะต้องประทับตรา หรือติดสติ๊กเกอร์ระบุแหล่งกำเนิดของสินค้าจากประเทศดังกล่าวเท่านั้น ซึ่งบางครั้งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในกรณีของการนำเข้าเพื่อส่งออกต่อ ซึ่งในหลายกรณี ข้อบังคับดังกล่าว ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการส่งคืนสินค้า หรือการกักกันสินค้า

- การเพิ่มสถาบันที่สามารถให้การรับรองมาตรฐานสินค้าตามข้อกำหนดของกลุ่มประเทศ GCC เพื่อลดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการได้ใบรับรอง

3) การลดกระบวนการในการรับรองเอกสารจากสถานทูตของประเทศในกลุ่ม GCC

กระบวนการรับรองเอกสารจะใช้เวลาในการดำเนินงานค่อนข้างนาน คือใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 2 สัปดาห์ อีกทั้งยังสร้างให้เกิดต้นทุนให้กับผู้ประกอบการเป็นอย่างมาก ดังนั้น

ประเทศไทยควรพิจารณาเจรจากับทางกลุ่มประเทศ GCC เพื่อตัดลดขั้นตอนดังกล่าวเพื่อให้การส่งออกสินค้าใช้เวลาที่ลดลง และมีต้นทุนที่ต่ำลง

4) การปรับปรุงระบบกฎหมาย

ประเทศไทยควรพิจารณาการเจรจากับกลุ่มประเทศ GCC เพื่อการปรับปรุงกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ทางปัญญาและกฎหมายลิขสิทธิ์ เพื่อแก้ไขปัญหาการลอกเลียนแบบสินค้าและตราผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงการปรับปรุงระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตัวแทนทางการค้า ที่ก่อให้เกิดปัญหาการผูกขาดตลาด ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการยังพบว่า ประเทศไทยยังสามารถส่งเสริมการค้ากับกลุ่มประเทศ GCC โดยใช้แนวทางต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- การจัดมีศูนย์ให้ความช่วยเหลือแบบเบ็ดเสร็จ เพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศกับกลุ่มประเทศ GCC ทั้งในเรื่องของขั้นตอนการยื่นเอกสาร พิธีการศุลกากร ขั้นตอนการส่งออก กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้า วัฒนธรรมของกลุ่มประเทศ GCC ตัวแทนทางการค้าที่ดีและมีประสิทธิภาพ และแนวทางในการทำการตลาดในกลุ่มประเทศ GCC เพื่อให้ผู้ประกอบการมีความเข้าใจในการส่งออกสินค้าไปยังกลุ่มประเทศ GCC ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นอย่างมาก

- การให้ความสำคัญต่อการทำนโยบายเชิงรุกอย่างจริงจัง เพื่อเปิดตลาดในกลุ่มประเทศ GCC โดยทำความเข้าใจในเรื่องของวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศ GCC ที่ให้ความสำคัญอย่างมากต่อการเป็นมิตรทางธุรกิจและความสัมพันธ์ส่วนบุคคล เพราะเมื่อสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้ค้าในกลุ่มประเทศ GCC ที่สำคัญได้แล้ว จะเป็นผลดีอย่างมากในการเข้าสู่ตลาด ซึ่งช่องทางหนึ่งที่สำคัญในการเปิดตลาด คือการจัดงานแสดงสินค้าไทยในกลุ่มประเทศ GCC

- การประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงการปฏิบัติได้ตามมาตรฐานสากลของประเทศไทย เพื่อให้สินค้าไทยเป็นที่ยอมรับในตลาดดังกล่าว เพราะในหลายกรณี ปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าส่งออกของไทย เกิดจากการขาดความเข้าใจว่าประเทศไทยสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าว เช่น มาตรฐานการฆ่าสัตว์ตามหลักศาสนาอิสลาม

8. สรุป

กลุ่มประเทศ GCC เป็นกลุ่มประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ กำลังซื้อสูง และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจสูง จากการเป็นผู้ผลิตและส่งออกรายใหญ่ของโลก นอกจากนี้ตลาด GCC ยังมีความต้องการนำเข้าสินค้าที่ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันสูง เช่น อาหารแปรรูป ข้าว สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ และยานยนต์และส่วนประกอบ รวมถึงกลุ่มประเทศ GCC ยังมีระดับการแข่งขันในตลาดที่ต่ำและมีการทำข้อตกลงทางการค้ากับประเทศนอกกลุ่มอาหรับในระดับที่ต่ำ ดังนั้น ตลาด GCC จึงนับได้ว่าเป็นตลาดใหม่ที่มีศักยภาพสูง

จากปัจจัยส่งเสริมที่กล่าวมาข้างต้น กลุ่มประเทศ GCC จึงนับว่าเป็นคู่ค้าที่ไทยควรจะทำให้ความสนใจมาก และเป็นโอกาสสำหรับประเทศไทยในการเพิ่มระดับการค้าระหว่างประเทศกับกลุ่มประเทศ GCC

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งในการทำการค้ากับกลุ่มประเทศ GCC คือ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า จากงานศึกษาของ Zarrouk (2000 และ 2003) พบว่าปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่สำคัญในกลุ่มประเทศ GCC จะประกอบไปด้วยมาตรฐานสินค้าและกระบวนการในการออกใบรับรองสินค้า พิธีการศุลกากร กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับท่าเรือและการขนส่ง รวมถึงปัญหาการผูกขาดตลาด อีกทั้งงานศึกษาของ Rutherford และคณะ (2000) และ Dennis (2006) พบว่าการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าควบคู่ไปกับการเปิดเสรีทางการค้า จะช่วยเพิ่มผลได้และสวัสดิการในการเปิดเสรีทางการค้ากับกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง

ดังนั้น บทความนี้จะพิจารณาปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าของกลุ่มประเทศ GCC และแนวทางการปรับปรุงที่เป็นไปได้ โดยอาศัยข้อมูลจากการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการไทยที่ส่งสินค้าไปขายยังประเทศในกลุ่ม GCC

จากการศึกษาพบว่าปัญหาทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่สำคัญของกลุ่มประเทศ GCC จะเกิดขึ้นจากพิธีการศุลกากรและมาตรฐานสินค้า โดยเฉพาะสินค้าประเภทอาหาร โดยพิธีการศุลกากรของกลุ่มประเทศ GCC จะมีความยุ่งยากและซับซ้อนกว่ากลุ่มประเทศอื่น ๆ เว้นแต่บาห์เรนและ UAE เนื่องจากการกำหนดให้เอกสารหลายชนิดที่ต้องใช้ในการผ่านพิธีการศุลกากร จะต้องได้รับการรับรองจากสถานเอกอัครราชทูตของประเทศอาหรับ ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวจะใช้เวลาประมาณ 1-2 สัปดาห์ และเสียค่าใช้จ่ายที่สูงถึงประมาณ 100

เหรียญสหรัฐต่อหนึ่งตราประทับ อีกทั้งกลุ่มประเทศ GCC ยังมีปัญหาจากประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ศุลกากร เนื่องจากการมีนโยบายบังคับการใช้แรงงานในประเทศที่มีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำในส่วนของงานราชการ

ในส่วนของมาตรฐานสินค้าอาหาร จะมีข้อกำหนดเพิ่มเติมที่จะต้องมีการรับรองการฆ่าสัตว์ที่เป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม รวมถึงข้อกำหนดเรื่องอายุของสินค้าที่นำเข้า จะต้องมียุอายุเหลือเกินกว่าครึ่งหนึ่งของอายุทั้งหมด (Shelf-life standard) และมาตรฐานอื่น ๆ ที่เป็นการปกป้องผู้บริโภคมากกว่าเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ทำให้การส่งออกสินค้าประเภทอาหารไปยังกลุ่มประเทศ GCC ใช้เวลาในการตรวจสอบและมีต้นทุนการค้าที่สูงกว่ากลุ่มประเทศอื่น ๆ

หากพิจารณาถึงมาตรฐานสินค้าอื่น ๆ ที่มีใช้อาหาร จะมีความใกล้เคียงกับมาตรฐานสากล เว้นแต่ในประเทศซาอุดีอาระเบีย ที่มีมาตรฐานเพิ่มเติมของตนเอง ได้แก่ มาตรฐาน SASO ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูงในการได้รับใบรับรองตามมาตรฐานดังกล่าว

กฎระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าในกลุ่มประเทศ GCC ยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่ง ในการส่งออกสินค้าไปยังกลุ่มประเทศดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายตัวแทนการค้า (Trade agency law) ซึ่งบังคับให้ผู้นำเข้าต้องทำข้อตกลงกับตัวแทนการค้าซึ่งถือสัญชาติในประเทศนั้น ๆ และตัวแทนการค้าจะเป็นผู้จำหน่ายสินค้าชนิดดังกล่าวแต่เพียงผู้เดียวในพื้นที่ที่กำหนด กฎหมายดังกล่าวก่อให้เกิดการผูกขาดตลาด และยังสร้างต้นทุนที่สูงขึ้นให้กับผู้ส่งออก เนื่องจากต้องจ่ายค่านายหน้าให้กับตัวแทนการค้า

การผูกขาดธุรกิจในส่วนและการถือครองธุรกิจโดยภาครัฐ รวมถึงการบังคับใช้แรงงานในประเทศ ยังก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานของโครงสร้างพื้นฐาน ท่าเรือ ท่าอากาศยาน และสาธารณูปโภค ที่จะเป็ปัจจัยส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของกลุ่มประเทศ GCC

อย่างไรก็ตาม กลุ่มประเทศ GCC มีประสิทธิภาพของท่าเรือและท่าอากาศยานในระดับที่ดี โดยเฉพาะ UAE และบาห์เรน เนื่องจากการลงทุนก่อสร้างเพื่อปรับปรุงและสร้างท่าเรือและท่าอากาศยานในหลายประเทศ ปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวคือ การผูกขาดการดำเนินงานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในท่า ทำให้ต้นทุนด้านการขนส่งสูงกว่าที่ควรจะเป็น

ในส่วนของการติดต่อบริการและโทรคมนาคมในกลุ่มประเทศ GCC ในปัจจุบันจะระดับการให้บริการและการเข้าถึงที่สูงขึ้นเป็นอย่างมาก และมีต้นทุนการให้บริการที่ถูกลงหลังจากประเทศสมาชิกในกลุ่ม GCC ได้มีความพยายามลดการผูกขาดในธุรกิจดังกล่าว

จากการสำรวจผู้ประกอบการไทยพบว่าต้นทุนจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าจะคิดเป็นร้อยละ 7.95 ของมูลค่าสินค้า โดยต้นทุนด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานสินค้าจะมีสัดส่วนสูงที่สุด นอกจากนี้ ผู้ประกอบการไทยยังมีความเห็นว่าปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่สำคัญที่สุดของกลุ่มประเทศ GCC ได้แก่กฎระเบียบและกฎหมาย มาตรฐานสินค้า และพิธีการศุลกากร

ดังนั้นหากประเทศไทยต้องการเพิ่มระดับการค้ากับกลุ่มประเทศ GCC การทำความเข้าใจถึงลักษณะและอุปสรรคด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า รวมถึงการหามาตรการรับมือและการเจรจากับกลุ่มประเทศ GCC เพื่อปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า โดยเฉพาะในเรื่องกฎระเบียบ กฎหมาย และมาตรฐานสินค้า จัดเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- Dennis, A. 2006. The Impact of Regional Trade Agreements and Trade Facilitation in the Middle East North Africa Region. *World Bank Policy Research Working Paper* 3837.
- Fox, A., Francois, J. and P. Londono-Kent. 2003. Measuring Border Crossing Costs and their Impact on Trade Flows: The United States- Mexican Trucking Case. *GTAP resource no. 1282*.
- Hummels, D. 2001. Time as a Trade Barrier. Department of Economics. Indiana: Purdue University, Mimeo.
- Interek (2009) “Product Conformity Programme. Guidelines for Exporters and Importers”.
- Konan, D (2003), “Alternative Paths to Prosperity: Economic Integration among Arab Countries”, in Galal, A. and B. Hoekman (eds), Arab Economic Integration, Egyptian Center for Economic Studies, Cairo and Brookings Institution Press, Washington D.C.
- Minor, Peter and Tsigas, Marinos, 2008. “Impacts of Better Trade Facilitation in Developing Countries,’ *GTAP Conference Paper*.
- Ng, F. and A. Yeats. 2003. “Beyond the Year 2000: Implication of the Middle East’s Recent Trade Performance.” In Hoekman, B. and Zarrouk, J. (eds). *Catching Up with the Competition*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Rutherford, T., Elisabet, E., and D. Tarr (2000), “A Free Trade Agreement between the European Union and a Representative Arab Mediterranean Country: A Quantitative Assessment”, in Hoekman, B. and J. Zarrouk (eds), *Catching Up with the Competition*, The University Press of Michigan.

- Wakenhorts, P. and Yasui, T. (2003), Quantitative Assessment of the Benefits of Trade Facilitation”, OECD Working Paper 31, 2003.
- Wilson, J., Mann, C., and T. Otsuki. 2004. Assessing the Potential Benefit of Trade Facilitation: A Global Perspective. *World Bank Policy Research Working Paper 3224*.
- World Bank (2008), Trade At-A-Glance
- World Bank (2009) Ease of Doing Business
- WTO. 2005. Trade Policy Review Qatar. WT/TPR/S/144.
- WTO. 2006. Trade Policy Review United Arab Emirates. WT/TPR/S/162.
- WTO. 2007. Trade Policy Review Bahrain. WT/TPR/S/185.
- WTO. 2008. Trade Policy Review Oman. WT/TPR/S/201.
- Zarrouk, J. 2003a. “Regulatory Regimes and Trade Costs.” In Hoekman, B. and Zarrouk, J. (eds). *Catching Up with the Competition Trade Opportunities and Challenges for Arab Countries*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Zarrouk, J. 2003b. “A Survey of Barriers to Trade and Investment in Arab Countries.” In Gala, A. and Hoekman B. (eds). *Arab Economic Integration*. Washington DC: Brookings Institution Press.

ภาคผนวก 1

รายชื่อผู้ประกอบการ หน่วยงานรัฐ และสมาคมวิชาชีพที่ได้
ดำเนินการสัมภาษณ์

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กลุ่มยานยนต์

- โฆษกสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กลุ่มยานยนต์
- ตัวแทนจากบริษัททอลโว่ประเทศไทยจำกัด
- ตัวแทนจากบริษัทโตโยต้าประเทศไทยจำกัด
- ผู้จัดการอาวุโส บริษัทตรีเพชรอิซูซุเซลส์ จำกัด

บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)

- รองกรรมการผู้จัดการอาวุโส
- รองกรรมการผู้จัดการ

สมาคมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

- ตัวแทนจากบริษัทฟอร์จูนพาร์ท อินดัสตรี จำกัด (มหาชน)

กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

- นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ

สถาบันอาหาร

- นักวิจัยอาวุโส แผนกวิเคราะห์ข้อมูล สถาบันอาหาร

สถาบันไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์

- ผู้อำนวยการสถาบันไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์

สมาคมผู้ค้าอัญมณีไทยและเครื่องประดับ

- รองเลขาธิการสมาคมผู้ค้าอัญมณีไทยและเครื่องประดับ

Thai Union Manufacturing Co., LTD.

- ตัวแทนจากบริษัท Thai Union Manufacturing Co., LTD.

กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์

- Chief of Middle East of Africa Division, Office of International Marketing
Development

สถาบันยานยนต์

- ผู้อำนวยการสถาบันยานยนต์

Automotive Products Import and Export Center Co., Ltd.

- ผู้จัดการ